

ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

Literatura, socjologia i kulturoznawstwo.
OSIĄGNIĘCIA NAUKOWE, ROZWÓJ,
PROPOZYCJE NA ROK 2016

Zakopane (PL)

30.12.2016

U.D.C. 316+8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Zbiór artykułów naukowych.

Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej "Literatura, socjologia i kulturoznawstwo. Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2016" (30.12.2016) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. - 56 str.

ISBN: 978-83-65608-32-1

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów. Pisownia oryginalna jest zachowana. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour». Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

nakład: 50 egz.

"Diamond trading tour" © Warszawa 2016

ISBN: 978-83-65608-32-1

WSPÓŁORGANIZATORZY:

Virtual Training Centre "Pedagog of the 21st Century"

Global Management Journal

KOMITET ORGANIZACYJNY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;

A. Murza, (Zastępca Przewodniczącego), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S.Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPУ im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

M. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;

A. Tsimaeyu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus;

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Čekerevac, Dr., full professor, "Union - Nikola Tesla" University Belgrade, Serbia;

J. Kaluža, Dr. Hab, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

J. Rotko, dr. hab, profesor, Instytut Nauk Prawnych PAN, Polska;

T. Szulc, dr. hab, profesor, Uniwersytet Łódzki, Polska;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы.

SPIS /СОДЕРЖАНИЕ

1. Малицька О.К.	6
МЕТАФОРА В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ	
2. Редчиць Т. В.	10
ФУНКЦІЯ СПОГАДІВ У РОМАНІ Г.ФОН ДОДЕРЕРА «ДЕМОНИ»	
3. Сікорська В. Ю., Ю. Сизова	14
СУРЖИК У ТЕКСТАХ СЛУЖБОВИХ ДОКУМЕНТІВ ЯК ПРОБЛЕМА КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ	
4. Велика І.О.	21
МАСКУЛІННА МОВНА ОСОБИСТІТЬ НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ВІРТУАЛЬНОГО ДИСКУРСУ ШЛЮБНИХ ОГОЛОШЕНЬ	
5. Ванденко О.А.	28
СПІВВІДНОШЕННЯ МИНУЛОГО І СУЧАСНОГО У ТВОРІ Г. ДЕ БРОЙНА «ЖИТТЯ ЖАН-ПОЛЯ ФРІДРІХА РІХТЕРА»	
6. Умарова А.А.	31
ПРОБЛЕМАТИКА СОНЕТІВ ШЕКСПІРА	
7. Алёхина К. С., Садовая А. Ю.	35
ЛЕКСИЧЕСКИЕ ОККАЗИОНАЛИЗМЫ В ТВОРЧЕСТВЕ НИКОЛАЕВСКОГО ПОЭТА Г. В. БОРИСОВА	
8. Пустовойченко Д.В.	39
МІЖКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ ТА ФРАНЦУЗЬКИХ КОМУНІКАТИВНИХ ЖЕСТИВ)	
9. Старовойтова А. М., Садовая А. Ю.	46
КОНЦЕПТ «ПРИРОДА» В ТВОРЧЕСТВЕ А. СУРОВА	

10. Третьяк Л.І., Тонконог О. 50

ДОСЛІДЖЕННЯ НОМІНАТИВНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СВІТІ ДИЗАЙНУ

Малицька О.К.

викладач Дрогобицького
державного педагогічного університету
імені І.Франка

МЕТАФОРА В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Ключові слова: мовна картина світу, метафора, персоніфікація, фразеологія.

Проблема картині світу в сучасній лінгвістиці, що вивчає мову, тісно пов'язана із свідомістю та практичною діяльністю людини. Дослідники вважають, що феномен картини світу є так само древнім, як й сама людина, а історія вивчення цього поняття – надзвичайно насичена та складна. Реальний світ відображається у людині як концептуальна картина світу, а її вербалізація є мовною картиною світу. Реконструкція мовної картини світу повинна бути заснована виключно на фактах мови. Відтворення моделі світу з урахуванням аналізу мовних даних є основним етапом реконструкції мовної картини світу. Її найважливішими елементами є функціональні, образні, дискурсивні і номінативні цінності мови. Завдяки їм, мовна картина світу має яскраво виражені національно – культурні характеристики, оскільки саме вони відбивають специфічне бачення світу окремої лінгвокультурної спільноти. Мовна картина світу історично складається у повсякденній свідомості даного мовного колективу та відображається у мові та сукупності поглядів на світ.

Фразеологічна система будь якої мови сприяє вивченню соціальних стереотипів, культури, особливостей світосприйняття як цілого народу, так і окремих соціальних груп. У ній відображається ряд колективних уявлень про взаємодію людини і товариства, оцінку окремих соціальних ролей та відношення до різноманітних соціальних інститутів. Стилистичним засобом та їх використанню присвячено багато робіт науковців України та інших країн: К. А. Дюжикова, М. Г. Гутерман, І. І. Борисенко та інші. Дослідники мовної картини світу підкреслюють, що «картина світу є дзеркальним відображенням світу», акту світорозуміння, і що вона залежить від призми, якою відбувається це світорозуміння. Однією з цих призм є метафора. Одним із завдань сучасних лінгвістів є спроба встановити і виявити основні закономірності

метафоризації, описати дію тих механізмів, які притаманні метафорі як тропу. Проблема мовної картини світу тісно пов'язана з проблемою метафори як з одним із способів її створення.

Метафора (грец. «перенесення») – троп чи фігура мови, що ґрунтується на вживанні слова, що позначає собою певний клас об'єктів (предметів, явищ, дій, ознак), для позначення іншого, подібного класу об'єктів чи окремого об'єкту. Об'єктивність фразеологічних одиниць часто ґрунтується на використанні метафоричних висловів, що відображають подібність певних фрагментів мовної картини світу. Здібність метафори здаватися об'єктивною полягає в тому, що вона носить в собі два елементи « істина – неправда». Д. Девідсон схиляється до думки, що метафора виражає звичайно «явну неправду», або абсурдну істину». «Метафора – це мрія, сон мови». Тлумачення метафор несе у собі відбиток як творця, так і інтерпретатора [1]. На думку Н. Д. Арутюнової, у метафорі уживаються і неправда, і істина, вона відбиває суперечливість людського сприйняття. Вивчення метафори стає все дедалі інтенсивним, захоплює різні ділянки знання [5].

Явище метафори привертає увагу науковців не випадково. Це загальний інтерес до вивчення тексту у сенсі цього терміна, прагнення дати лінгвістичне обґрунтування і тлумачення різним стилістичним прийомам, які створюють експресивність тексту. Метафоричність мови є однією із можливостей створення експресії, оскільки вона пов'язана із семантичним зрушенням, що зумовлює додаткову експресивну насиченість мови.

Функції метафор залежать від стилю в якому вона використовується. В поезиці головною функцією метафори є естетична та активаційна. У науковому дискурсі – пізнавальна та евристична функції.

Метафори можна класифікувати згідно ступеня їх несподіваності. Існують істинні метафори (зовсім несподівані метафори) та метафори-кліше (ті, що часто використовуються).

Проста метафора виражена словосполученням, що передає зміст одного слова: “ *theeyeoftheheaven*” як назва сонця;

Розгорнута чи розширена метафора складається із кількох метафоричних слів, створюючи єдиний образ:” *Towitnessduty, nottoshowmywit*”;

Традиційними метафорами називають метафори, узвичаєні у певний період у якомусь літературному напрямі. Так, англійські поети, описуючи зовнішність красунь, користувалися традиційними метафорами: “*pearlyteeth, corallips, ivoryneck, hairofgoldenwire*”.

Метафори, що використовуються у світі англійської мови мають різне оцінне забарвлення. Вони використовуються для оцінки тих чи інших якостей: рис характеру морально-етичних якостей референта: *harpy* – «гарпія, хижак, грабіжник», *gorilla* – «убивця, бандит», *nut* – «зайдиголова, псих».

Оцінка інтелектуальних якостей референта, наприклад: *ass* – «віслюк, дурний», *muff* – «дурнувата людина, капелюх», *brute* – «худоба, тупа людина», *goose* – «дурень, бевзю»

Оцінка емоційно- психологічних якостей референта, його темпераменту: *jumpingbean* – «непосидько», *baboon* – «бабуїн», *lamb* – «ягня, сиренна людина», *cat* – «сварлива жінка», *bully* – «задирка, хвалько».

Оцінка діяльності референта: *clown* – «клоун, кумедна людина», *rat* – «зрадник», *monster* – «чудовисько».

Оцінка зовнішності: *bean-pole* – «довготелеса людина», *scarecrow* – «лякало, опудало», *bull* – «здоровий хлопець», *deadtree* – «висохле старе тіло», *ghost* – «дуже бліда людина», *giant* – «велетень».

Оцінка соціального статусу, рівня освіченості, професійної приналежності: *oldsalt* – «досвідчений моряк», *pill* – «лікар», *trash* – «бідняки з білого населення південних штатів», *bluecoat*, *copper*, *bluebottle* – «поліцейський», *sky-pilot* – «священник», *nippy* – «офіціант», *booky*, *boffin*, *latiner* – «людина, що займається наукою».

В українській мові основним видом метафори є персоніфікація. Суть полягає у тому, що ознаки живої особи переносяться на щось неживе, і неживе діє як істота [11]. Найкраще персоніфікація виражена в українських загадках. Персоніфікованими стають явища природи, рослини та тварини. «*Темна ніч*» позначається чорним жупаном, а золоте вбрання особи означає «*світлий день*». Персоніфікація слідує із зіставленням: вода, яка іде – «*людина, яка немає кості*», «*ніжки стола*» – чотири попи під одним брилем, «*калина*» – красна шеміса, «*суніця*» – панна в червоному каптурку, «*полуниця*» – дівка в червоній спідниці, «*гриб*» – дід у дубленім сіраку, «*мак*» – пані в сарафані.

В основі метафори української мови лежить схожість: за кольором: *зелений туризм*, *чорний піар*, *жовта преса*; за формою: *гірський хребет*, *круглий стіл*; за розташуванням: *ніс корабля*, *хвіст потягу*; за виконуваною функцією: *двірник (в машині)*, *місто-супутник*, *причепи (череди) та інші*.

За стилістичним забарвленням серед метафор також розрізняють: стерті метафори, які втратили свою образність: *ніжка стола*, *ручка дивана*

рей, вушкоголки, чутки ходять, день пройшов; образні загальнономовні метафори: *час біжить, дні летять, гроші тануть, холодний прийом, тепла атмосфера*; образні індивідуально-авторські метафори: *кипить у нас в артеріях сучасність; поезія згубила камертон*.

Можемо зробити висновок, що мовна картина світу будь якого народу наповнена низкою метафори, метафоричних конструкцій. Вони допомагають поповнювати словниковий склад мови, створювати образність, експресивність та емоційність. Метафора покликана передавати точніше сенс явищ, підкреслити новий термін та важливий нюанс. Вона поєднує минуле з майбутнім, старе з новим.

Література:

1. Антонов М. Р., Питання теорії переведення гривень у зарубіжній лінгвістиці. – М., 2004. – 124с.
2. Арнольд І. У. Стилїстика сучасного англійської. М., 2003. – 237с.
3. Арутюнова М. Д. Функціональні типи мовної метафори. М., 2008. №
4. Арутюнова М. Д. Мова і світ людини. М., 2009. – 210с.
5. Бархударов Л.С. Рівні мовної ієрархії і переклад. М., 2005. – 138с.
6. Бреева Л. У., Бутенко А. А. Лексико-стилїстичні трансформації під час перекладу, – М., 1999. – 214с.
7. Безменова М. А. Мовний вплив як риторична проблема // Проблеми ефективності мовної комунікації. М., 2009. – 48с.
8. Бенвенист Е. Загальна лінгвістика. М., 2005. – 198 с.
9. Бессарабова Н.Д. Метафора як мовне явище. // Значение и смысл слова: художественная речь, публицистика / под ред. проф. Д.Э. Розенталя. — Факультет журналистики МГУ имени М.В. Ломоносова Москва, 1987. — С. 156–173.
10. Головачева А.В. К вопросу о прагматике загадки // Исследования в области балто-славянской духовной культуры. Загадка как текст. 1. – М.: Индрик, 1994. – С. 195-213.
11. Онищенко Г.А. Мовна структура української народної загадки: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Дніпропетровський національний ун-т. – Д., 2006. – 20 с.

Редчиць Т. В.

кандидат філологічних наук, доцент
Черкаський державний
технологічний університет

ФУНКЦІЯ СПОГАДІВ У РОМАНІ Г.ФОН ДОДЕРЕРА «ДЕМОНИ»

Ключові слова: спогад, хроніка, оповідь, Г. фон Додерер, роман «Демони».

Keywords: reminiscence, narrative, chronicle of events, H. von Doderer, the novel «Dämonen».

Аналіз структурно-композиційних особливостей творів є суттєвим і необхідним для дослідження поетики письменника, оскільки в процесі аналізу складається цілісне враження про самотність автора. Розгляд творчості митця на рівні структури його творів надає можливість визначити творчу еволюцію письменника, допомагає проникнути в глибинну суть його індивідуальності. Творчості Г. фон Додерера присвячені доробки як зарубіжних, так і вітчизняних літературознавців: В.Шмідт-Денглера, М.Свейлза, Я. Папіора, Д.В. Затонського та ін.

Представлене дослідження є спробою визначити роль спогадів у композиційній канві твору «Демони». До проблеми структурної організації творів Г.фон Додерера зверталися у своїх доробках В. Шмідт-Денглер та Д.В. Затонський.

Мета статті – розглянути функції спогадів у романі «Демони» Г. фон Додерера.

Роман «Демони» має підзаголовок: «Перекладання хроніки секціонера Гайренгофа». Гайренгоф – австрійський чиновник досить високого рангу і на початок дії роману ще досить молода людина. Вийшовши у відставку у другій половині 1920-х років, він починає писати спогади («хроніки»), у яких змальовує життя своїх друзів (представників цього доволі вузького кола він іменує «наші») та їхню участь у тодішніх, у тому числі й політичних подіях. Час, протягом якого відбуваються події роману, обіймає короткий проміжок від осені 1926 до початку літа 1927 року. Однак час, протягом якого триває оповідь про ці події, охоплює десятиліття.

Гайренгоф розповідає про події, очевидцем яких він або був сам, або відомості про які отримав від інших. Окрім цього, панорама часу у його романі поглиблюється завдяки «звітам» історика Рене фон Штангелера та письменника Каэтана фон Шлагтенберга, які він також включав до своєї хроніки.

Автор-оповідач задекларує свій творчий задум «Я починаю <...> хроніку, в якій йдеться про тісну групу людей [3, S. 9]» і водночас окреслює «формат» тієї художньої структури, яку він вибудовує, щоб уможливити введення великої кількості персонажів і подій. Розпочинаючи свою хроніку-спогад, Гайренгоф називає головних персонажів свого щоденника (Шлагтенберга й Штангелера), а також другорядних персонажів. Оповідь Гайренгофа стилістично строката, оскільки у своїх спогадах він торкається багатьох подій і переповідає почуте від багатьох людей. Хроніка характеризується ретроспекцією в минуле і ґрунтується на реальності побаченого й пережитого героями твору.

Специфіка сюжетно-композиційної організації головних літературних шедеврів Г. фон Додерера вимагала й відповідного способу організації вираженої у оповіді точки зору, яка дозволяла б охопити події з відстані часу і донести їх до читача. У якості оповідної інстанції автора-деміурга, котрий пам'ятає *більше, аніж будь-який персонаж*, виступає секціонсрат Гайренгоф. Його особу слід розглядати як персоніфіковану репрезентацію наратора-деміурга: «Звичайно, сьогодні, *«знаючи усе»*, я належу до категорії пророків, що *обернуті назад* [3, S. 325]». Використання такої стратегії, власне, і забезпечує Додереру можливість подати «погляд ззаду», подивитись на «глибину років» з точки зору нинішнього життєвого досвіду. Коментуючи цю особливість оповідної структури, Д.В. Затонський характеризував автора-оповідача роману як «глузливого *деміурга*, який за власною волею вертить пластами часу, розглядає їх з дистанції, з майбутнього. Іноді він надіває маску скромного хроніста. Зрештою остаточно склалася двоїста авторська роль [2, с. 42]». Це визначення у своїх ключових моментах – погляд з дистанції часу, всезнаючий автор, відкрито задекларована зміна наративних «масок» – проектується на особливості наративної організації практично у кожному з «віденських романів» Г. фон Додерера.

З'ясування особливостей найоб'ємнішого з творів Г. фон Додерера вимагає насамперед окреслення його жанрової своєрідності. Одне із традиційних визначень жанру роману – *хроніка*. Хронікою роман Г. фон Додерера «Демони» можна назвати у тому відношенні, що використання її рамок утворює систему включення історичного часу в художній сюжет, що забез-

печує загальну цілісність структури твору, її оформленість у відповідності із засадничими принципами естетики Додерера, передусім тотальністю у її додерерівському розумінні. Жанрова рамка хроніки виступає інтегруючим началом, що підпорядковує собі *внутрішню багат шаровість* структури «Демонів», на якій наголосив Д. Вебер, виділивши у ній *розповіді свідків подій* (Zeugenbericht), *власне хроніку* (Chronik) та *власне роман* (Roman).

Істотним для будь-якого літературного твору є усвідомлення особливостей його композиції, яка організує елементи подій у штучному порядку і відіграє визначальну роль у виборі того чи іншого типу нарації у творі. Саме завдяки композиції виникає зміст, що активізує смисловий потенціал, закладений в «спогадах Гайренгофа» як сукупності подій, розташованих у природному порядку. У цьому сенсі архітектоніка «Демонів» визначається порушенням лінарного викладу подій, що реалізується насамперед «роздвоєністю» темпоральної координати твору: опис подій, що відбувалися у «глибини років» (літо 1926 р. – зима 1927/28 рр.) подається з точки зору сучасності автора-оповідача (1950-ті рр.). Саме ця особливість хронотопічної структури «Демонів» дає Д.В. Затонському підстави зауважити, що у цій стилістично строкагій хроніці відсутній і хронологічний порядок. Спогади Гайренгофа «втягують» у оповідь нових персонажів і нові події. Завдяки цьому поступово окреслюється кілька ключових подієвих вузлів, навколо яких розгортається оповідь.

Багат шаровість композиційної структури «Демонів» спричиняє й полінаративність стратегій, що використовуються. У якості оповідачів у романі виступають Гайренгоф, Штангелер і Шлаггенберг. Тип оповіді залежить від того, хто був свідком подій, про які йдеться (тобто «хто бачив»), з чиїх слів розповідає про це автор хроніки. Коли свідком тієї чи іншої події був сам Гайренгоф, – використовується *гомодієгетична* форма нарації. Однак деякі «історії» він просив викласти на папері історика Рене фон Штангелера або письменника Каетана фон Шлаггенберга і включав їхні спогади у свою хроніку, використовуючи класичну епічну манеру оповіді із застосуванням *гетеродієгетичної* наративної форми.

М. Свейлз позначив роман як «спогади свідків», створюючи групу персонажів, яких він назвав «наші», він не міг відмежуватися від своєї оповіді. Тому, власне, оповідач-деміург Гайренгоф був залучений до перебігу подій, перетворившись на оповідача-протагоніста. У повоєнні роки, після завершення роману «Штрудльгофські сходи», куди перенесено багато героїв з «Демонів» у періоди їхнього життя до та після Першої світової війни, Додерер

зміг перетворити давно забуту хроніку на роман, замінивши оповідь від імені Гайренгофа на розповідь від третьої особи. Гайренгоф, який до цього моменту виступав як лише як *хроніст* (нарративна стратегія «Я-свідок»), змінює свій нарративний статус і перетворюється на одну з дійових осіб. Саме на цьому етапі Додерер перервав роботу над «Демонами» і звернувся до написання «Штрудльгофських сходів». Лише з дев'ятої глави другої частини «Демонів» («Падіння з «коники») Гайренгоф знову стає хроністом, але одночасно і актором (нарративна стратегія «Я-учасник»), і зберігає цей статус до останнього, завершуючого оповідь епізоду.

Таким чином, вивчення особливостей нарративної організації роману Г. фон Додерера «Демони» зумовлені своєрідністю жанрової природи, багатшаровістю композиційної структури роману, еволюцією творчих намірів письменника у процесі двадцятип'ятирічної роботи над своїм найбільш об'ємним романом.

Поєднання різних часових горизонтів і переміщення у часі (у межах хронотопу роману) зумовлене безпосередніми потребами автора: прагненням дати читачеві повне уявлення про характер того чи іншого персонажу чи розповісти про те, коли і за яких обставин познайомилися персонажі роману і як склалися їхні стосунки. Вибір часу й особи/персонажу, з яких починається складання мозаїки роману є випадковим. У цьому сенсі на послідовність появи персонажів і спогадів у «Демонах» можна експлікувати слова, сказані Гайренгофом: «<...> варто смикнути за будь-яку ниточку у прядиві життя, і вона витягнеться уся... . Бо в найменшому відтінкові кожної життєвої історії закладена її цілісність [1, с.167]».

На загал, оповідна стратегія, обрана Г. фон Додерером у його романі «Демони» як один з аспектів архітектоніки цього твору, надає письменникові вигідні можливості для найповнішого втілення свого задуму – комплексного зображення життя Відня та його мешканців на початку ХХ століття.

Література

1. Затонський Д.В. Хайміто фон Додерер / Д.В. Затонський // Вікно в світ. – 1998. – № 1. – С. 156-177.
2. Затонський Д.В. Феномен австрійської літератури / Д.В. Затонський // Вікно в світ. – 1998. – №1. – С. 6-45.
3. Doderer H. von. Die Dämonen. / Heimito von Doderer. – München: Deutscher Taschenbuch-Verlag, 1985. – 1345 S.

Сікорська Вікторія Юріївна

доцент, к. філол. н.

Юлія Сизова

студентка гуманітарного факультету

Одеський національний

політехнічний університет

Одеса, Україна

**СУРЖИК У ТЕКСТАХ СЛУЖБОВИХ ДОКУМЕНТІВ
ЯК ПРОБЛЕМА КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ
СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ**

Досліджено поняття «суржик» у тексті службового документа, подано його характерні ознаки. Наведено приклади, що найчастіше зустрічаються в діловій документації.

Ключові слова: калька, лексика, мовний мішанець, мовлення, мовний перекруч, словник, суржик, тезаурус.

Исследовано понятие «суржик» в тексте служебного документа, представлены его характерные признаки. Приведены примеры слов, которые чаще всего встречаются в деловой документации.

Ключевые слова: калька, лексика, языковая мешанина, речь, словарь, субкод, суржик, тезаурус.

It was studied the concept of «surzhik» in the text of official document and submitted its characteristic features. It was given the examples which are often used in business documents.

Keywords: calque, lexis, language mishmash, speaking, vocabulary, subcode, surzhik, thesaurus.

Мова – душа народу і невід’ємна ознака таких спільнот, як рід, плем’я, народність, нація. Українці – народ із давньою історією, багатою культурою. Тому, якщо хочемо залишатися цивілізованою нацією, ні в якому разі не повинні допустити занепаду рідної мови, що призводить до духовного зuboжіння. Одним із головних завдань українського суспільства є постійне піклування «екології» мовного середовища.

Українська літературна мова має характерні сталі норми, яких має обов’язково дотримуватись кожний її носій. Сучасна українська літературна мова – це мова ЗМІ, ділового спілкування, науки, освіти та побутового спілкування. У широкому розумінні вона прирівнюється до нової української літературної мови, представленій у текстах нормативних словників, граматик, що сучасні читачі сприймають як нормативні [1]. Бездоганність володіння літературною мовою визначає досить високий рівень мовленнєвої культури суспільства.

Розрізняють мовні норми за системністю (існують на всіх рівнях мовної системи), історичною залежністю (виникають у процесі історичного мовного розвитку), соціальною залежністю (виникають у зв’язку з потребами суспільства в цілому), стабільністю (бо не в змозі часто змінюватися).

До забруднення мови призводять саме нехтування мовців щодо дотримання норм. В українській мові, нажаль, прижилась велика кількість мовних перекрутів та запозичень з інших європейських мов. Результати досліджень показали, що близько 10% слів української мови є іншомовними запозиченнями. Однак, коли слова іншої мови людина вживає недоречно, коли

перекручується їх зміст і спотворюється звукове оформлення, це засмічує мову. Явище лінгвістики, що має назву суржик, належить до незвичайної форми існування мови в Українській державі.

Суржик є небезпечним явищем, його можна назвати паразитом в українській мові. «Великий тлумачний словник української мови» фіксує поняття суржику у двох значеннях:

у прямому – Суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й віса і т. ін.; борошно з такої суміші;

у переносному – Елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без додержання норм літературної мови; нечиста мова [2].

Ці два тлумачення дуже пов'язані між собою, тому що сутність поняття суржику поєднує в собі два елементи значення: змішування двох різних субстанцій і пониження якості утвореного внаслідок змішування продукту. Однак, коли людина довільно змішує слова української і російської мов, а потім створює фрази, які суперечать стандарту рідної мови, її носій приймає мовний покруч.

Суржик, як досить своєрідне лінгвістичне явище сьогодні активно розглядається науковцями: «Мова і суспільство: Постколоніальний вимір» Л. Масенко [3], «Суржик: міф, мова, комунікація» Л. Ставицька [4], «Суржик і мовлення» Т. Кузнецова [5], «Мова невинна (Про суржик, двомовність і грамотність на українському ТБ)» В. Дончик [6].

За визначенням Т. Кузнецової, суржик є «одним із різновидів українського мовлення, своєрідним субкодом, що містить у собі різномірні елементи: мовні одиниці літературної (розмовно-побутової) української мови, окремі “фрагменти” розмовно-побутової лексики російської мови, позалітературні інтерферентні явища різних типів, а також українські діалектизми» [7, 80].

Кожний працівник повинен володіти всією глибиною професійного спілкування. Головна ознака мови професійного спілкування – наявність фахової термінології та професіоналізмів, а головне завдання — повноцінне забезпечення професійної діяльності. Кожна людина, яка хоче бути кваліфікованим працівником в певній сфері роботи повинна володіти офіційною мовою професійного спілкування. Для цього потрібно володіти багатствами лексичних засобів із фаху, дотримуватись граматичних, стилістичних, лексичних та інших норм професійного спілкування, знати потрібну термінологію.

У професійному мовленні слово має чітко відповідати його смисло- вому навантаженню, недопустима двозначність, прагнення конкретності, вичерпної аргументації, неупередженої оцінки, що можна досягти за умови компетентності, високого рівня логічної і мовної грамотності виконання документа.

Часто мовці припускаються помилок і замість нормованих українських слів вживають мовний “мішанець”, іншими словами суржик, що призводить до певних ускладнень. Труднощі часом виникають під час перекладу з однієї мови на іншу. “Технічний” переклад іноді може спотворити зміст і навіть викликати сміх, що може говорити про їх неуважність, неграмотність та недостатньо високий обсяг тезаурусу, що свідчить про недостатню кваліфікованість працівників фірми.

Для того, щоб цієї проблеми уникнути, працівник має досконало володіти сучасною українською мовою, уміти працювати з різними типами текстів, грамотно спілкуватися однією мовою, тому що двомовність є характерною ознакою суржику.

Проводячи прикладне дослідження ми спробували класифікувати суржик:

1. «Українізовані» форми російських дієслів: унаслідував (успадкував), відмінити (скасувати), вичеркувати (викреслювати);

2. Утворення від українських дієслів активних дієприкметників за російським зразком: бувший (колишній); зробивший, прийшовший (в українській мові ця граматична форма відсутня);

3. Уживання русизмів замість нормативних українських відповідників: одобрити (схвалити), обжалувати (оскаржити), повод (привід), половий (статевий), призив (призов, заклик), примінити (застосувати), протирічити (суперечити), співпадати (збігатися), склоняти (схилити), срочний (строковий, терміновий), взаємовідносини (відношення, відносини, стосунки, взаємини, зносини, ставлення), так як (оскільки);

4. «Українізовані» форми російських числівників: *первий* / *перва* (перший, перша), *вторий* / *втора* (другий, друга), *п'ятидесятий* (п'ятдесятий), *шестидесятий* (**шістдесятий**);

5. Змішування українських і російських форм невизначених займенників: *шо-то* (щось), *хто-то* (хтось), *який-то* (якийсь);

6. Порушення дієслівного керування, вживання применників і відмінків за російським зразком: *на українській мові* (українською мовою), *на*

іноземній мові (іноземною мовою); по відношенню (стосовно), по закону (за законом), по замовленню (на замовлення), по пошті (поштою), по понеділках (щопонеділка);

7. Слова і вирази, кальковані з російської: *прийняти участь, прийняти міри, бувший (колишній), уплатити (сплатити), учбовий (навчальний), багаточисленний і багаточисельний (численний, чисельний), болільник (уболівальник), брачний (шлюбний), визивати (викликати, спричиняти), виставочний (виставковий);законослухняні (законопокірні, лояльні,свідомі); співгромадяни (громадянин); не примусять довго чекати (не забаряться); за правилами (згідно з правилами); видалив (випровадив, вилучив, усунув, вислав геть, вивів); минулорічний (торішній); тільки (лише); мусиш (повинен);*

8. Утворення найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників за зразком російської мови: *саме важне (найважливіше), саме головне (найголовніше); на змаганнях українські спортсмени стали сильнішими (виявилися найсильнішими); самий великий (найбільший); весною (навесні); літом (влітку); осінню (восени); зимою (взимку); надто та занадто (дуже, надзвичайно).*

Також були досліджені слова, значення яких найчастіше плутають складаючи ділові папери:

1. **Стосуватися** – *моє життя нікого не стосується, наказ директора стосується всіх; Належати – *належить до національної безпеки.**

2. **Ставлення** – *зневажливе ставлення до старших, уважне ставлення до пацієнтів, недбале ставлення до роботи; Відношення – *арифметичне відношення, відношення поверхонь, золоте відношення.**

3. Помилковим є вживання сполуки слів *на протязі*, коли кажуть про якийсь проміжок часу: на протязі тижня, на протязі години, на протязі року... **Протяг** – це різкий струмінь повітря, що продуває приміщення крізь щілини або відчинені двері чи вікна (російською-сквозняк). Тому уживайте слово **протягом** або **впродовж**.

4. Одним із поширених суржикових слів є *розстрочка*. В авторитетних словниках немає такого слова **розстрочка**. Воно звучить неприродно – у ньому аж чотири приголосні підряд. Українська мова милозвучна, у ній уникають збігу не зручних для вимови приголосних. А правильно говорити: *Купуйте на виплат* (або ж *на виплату*).

5. Погані закони потрібно **скасувати**. **Відмінюють** іменник або прикметник за відмінками. **Відміняти** – це ще й зробити когось або щось інакшим; те саме, що й **змінювати**.

6. Не звертайтеся до директора «на **рахунок відпустки**». **Рахунок** – це те саме, що й **лічба**. Рахунок може бути в банку, тобто на рахунок можна покласти гроші. Саме тут наявний суржиковий елемент. Російському *насчёт* чого – либо відповідає українське *щодо чогось* або *стосовно чогось*. О т ж е , звертайтеся до директора **щодо відпустки**.

7. Хибним є такий спосіб добору слів для формулювання думки: якщо слово *ждати* є в російській мові, то в українській – лише слово **чекати**. Не варто розбазарювати нашу споконвічну лексику, адже мова – це духовний скарб.

8. *Поступити в університет* – мовне кліше з типовою помилкою. Правильно вживати **вступати** й до того ж не **в**, а **до** університету. Вступити можна **в** калюжу.

9. **ВИШ** чи **ВУЗ**? В українській мові немає слова *учоба*, тому не дивно, чому мовознавці радять уникати штучного прикметника *учбовий*, якого не можна знайти у тлумачних словниках[8]. Правильно казати **навчальний** – вищий навчальний заклад. Нині в усному мовленні завойовує свої позиції слово **виш**, яке постало внаслідок скорочення слів **вища школа**. Воно впевнено витісняє аббревіатуру **вуз**, складником якої є отой прикметник *учбовий*.

Отже, сьогодні суржик є досить поширеним лінгвістичним явищем, яке не залишають поза увагою науковці. В Україні «суржик» прийнято називати мову, в якій штучно об'єднані без дотримання літературних норм елементи української та російської мови. Для того, аби уникнути цієї проблеми сучасний фахівець повинен володіти високим рівнем тезаурусу: знати термінологічну і фахову лексику. Як соціолінгвістичний феномен суржик потребує ґрунтовного вивчення у трьох аспектах – лінгвістичному, психологічному і соціальному, що стане матеріалом для подальших наших публікацій.

Література:

1. Словник української мови в 11 томах (СУМ-11) [Електронний ресурс.] Режим доступу: http://ukrlit.org/slovyk/slovyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh. (Дата звертання:20.12.2016).
2. Словник української мови [Електронний ресурс.] Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/surzhyk>. (Дата звертання:10.12.2016).
3. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір[Електронний ресурс.] Режим доступу:<http://varnak.psend.com/lmasenko.html>. (Дата звертання:03. 10. 2016).

4. Ставицька Л. Суржик: міф, мова, комунікація / Л. Ставицька, В. Труб // Українсько-російська двомовність. Лінгвосоціологічні аспекти : зб. наук. пр. / за заг. ред. Л. Ставицької ; Ін-т укр. мови НАН України. Відділ соціолінгвістики. – К. : ПУЛЬСАРИ, 2007.
5. Кузнецова Т. [В.] Суржик і мовлення // Урок української. – 2001. – №6.
6. Дончик В. Г. Мова не винна: Про суржик, двомовність і грамотність на українському ТБ / В. Г. Дончик // Слово і час. – 2001.
7. Кузнецова Т.В. Мова білінгвальної сім'ї у функціональному аспекті: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Т.В. Кузнецова. – К., 1999.
8. Словник української мови[Електронний ресурс.] Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/uchoba>. (Дата звертання:20.12.2016).
9. Косенко Н. Я., Вакуленко Т. М. Як правильно говорити українською. Практичний посібник./ Н. Я.Косенко, Т. М.Вакуленко— Харків: 2007
10. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення: Навч. Посібник. – К.: Література, 2000.

Велика І.О.

кандидат філологічних наук, доцент
Запорізький національний університет,
кафедра німецької філології і перекладу

МАСКУЛІННА МОВНА ОСОБИСТІТЬ НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ВІРТУАЛЬНОГО ДИСКУРСУ ШЛЮБНИХ ОГОЛОШЕНЬ

Ключові слова: мовна особистість, віртуальна мовна особистість, віртуальний дискурс, віртуальний дискурс шлюбних оголошень, маскулінність, фемінність.

Keywords: linguistic persona, virtual linguistic persona, virtual discourse, virtual marital discourse, masculinity, femininity.

Сучасна лінгвістична наука все частіше звертає увагу на вивчення Інтернет-дискурсу, адже із приходом періоду комп'ютеризації, виникненням нового простору для спілкування, та навіть для всіх аспектів життя людини, виникає безліч нових феноменів та реалій, які характеризують нову еру – еру віртуального простору і нових технологій. Всі без виключення нові тенденції суспільства мають свій відбиток у мові – мова змінюється подібно до живої істоти, вона пристосовується до сучасних потреб. Сама людина, що існує в межах віртуального простору та відбивається у ньому, стає іншою. Таким чином з'являються нові предмети лінгвістичних досліджень, які дозволяють не тільки розширити наукові горизонти, а й пролити світло на сучасні суспільні явища, пояснити їх сутність.

В контексті популярності Інтернет-простору як нового середовища для життєдіяльності індивіда, слід звернутися до поняття віртуальної мовної особистості, яка на сьогоднішній день є явищем не до кінця дослідженим, не уточненим. Кожна віртуальна мовна особистість має серед інших рис також певні гендерні характеристики, що вербалізуються засобами мови та відображають гендерні стереотипи, які є актуальними для певного соціуму. На основі цього з'являється можливість простежити зміну гендерних стереотипів від класичних уявлень до сучасних. Це є дуже важливим для того, щоб зрозуміти, яким чином змінюються уявлення про фемінність та маскулінність, чи про-

стежується тенденція для подальшої диференціації статі, або ж стать стає поняттям розмитим та недиференційованим.

Наша стаття присвячена вивченню нових типів маскулінної віртуальної мовної особистості, їх порівнянню із класичними уявленнями про маскулінність, за допомогою чого можна простежити сучасні тенденції розвитку феномену маскулінності у сучасному віртуальному німецькомовному дискурсі шлюбних оголошень. Шлюбний дискурс є матеріалом надзвичайно вдалим для проведення такого дослідження, адже шлюбні оголошення конструюються саме згідно з тими гендерними уявленнями, які панують у певному соціумі, або у певному просторі. Саме цими фактами визначається **актуальність** нашого дослідження.

Об'єктом нашої наукової розвідки є німецькомовні віртуальні шлюбні повідомлення, адресантом яких є особи чоловічої статі, та які розміщено в мережі Інтернет на сайтах знайомств.

Предметом статі є засоби актуалізації різних типів маскулінної віртуальної мовної особистості.

Мета статі полягає у виокремленні нових типів маскулінної віртуальної мовної особистості, встановленні вербальних засобів їх актуалізації, порівнянні стереотипних уявлень про сучасну маскулінність із класичними.

Згідно з метою нашої наукової розвідки встановлюються такі **завдання**:

- 1.) Розкрити поняття «мовна особистість».
- 2.) Виокремити основні риси мовної особистості.
- 3.) Окреслити поняття «віртуальна мовна особистість», «віртуальний дискурс шлюбних оголошень».
- 4.) Виокремити нові типи маскулінної мовної особистості на матеріалі німецькомовного віртуального шлюбного дискурсу.
- 5.) На основі встановлення актуальних типів мовної особистості та класичних стереотипів маскулінності простежити тенденцію до зміни поняття «мужність» або затвердження його класичного сприйняття.

Вивченню поняття «мовна особистість» присвячено ряд наукових розвідок, що проливають світло на різні аспекти цього складного наукового феномена. Слід назвати наукові дослідження таких авторів як, Л. П. Клобукова, Є. Ю. Прохоров, В. В. Красних (перехід від мовної особистості до мовленнєвої особистості); А. В. Захарова, Л. П. Крисін, Г. Н. Беспамятнова, Т. О. Івушкіна, М. В. Ляпон (виділення соціолінгвістичного або психологічного підтипу мовної особистості – наприклад, мовна особистість провінціала, інтеліген-

та, науковця, бізнесмена); Н. Л. Чулкіна, Н. В. Уфимцева, В. М. Богуславський (мовна особистість в контексті національної мови і культури); І. А. Раппорт, О. О. Залевська, Г. В. Ейгер, С. В. Лебедева (аналіз мовної особистості як *homo loquens*); Ю. Н. Караулова, Г. І. Богіна, С. Г. Воркачова (розробка моделі мовної особистості); О. В. Лутовінова, Л. А. Пасик, В. М. Громова (дослідження особливостей віртуальної мовної особистості).

Поняття «мовна особистість» не має єдиного визначення у сучасній лінгвістиці, автори наукових розвідок висвітлюють різні аспекти цього поняття, розкриваючи його сутність з різних боків. Наприклад, Г. І. Богін розуміє під цим поняттям, перш за все, особистість мовленнєву, що є здатною до мовленнєвої діяльності. Отже, це особистість, яка з точки зору своїх психофізіологічних можливостей може продукувати та сприймати мовленнєві повідомлення [1, 3]. Дослідниця Н. О. Маркіна наголошує на тому факті, що мовна особистість краще дозволяє зрозуміти функції і особливості мови і розуміє під мовною особистістю «сукупність і результат соціальних законів, продукт історичного розвитку етносу, творця та користувача знакових, тобто системно-структурних за своєю природою утворень» [6, 31]. Такі визначення поняття «мовна особистість» розкривають його сутність, але з нашої точки зору потребують подальшої конкретизації.

Як наголошує вчена В. М. Громова «мовну особистість слід розглядати з точки зору її здатності до створення мовленнєвих творів» [2], що ще раз підтверджує дефініцію цього поняття, яку наведено лінгвістом Г. І. Богінім.

Найбільш повне визначення поняття «мовна особистість», з нашої точки зору, наведено лінгвістом Ю.Н. Карауловим, який під цим науковим феноменом розуміє *homo loquens* взагалі, а мовленнєву діяльність сприймає як те, що є характерним для *homo sapiens* в цілому. Отже, під мовною особистістю в контексті цієї концепції розуміється «сукупність здібностей і характеристик людини, що обумовлює створення і сприйняття нею мовленнєвих творів (текстів), які відрізняються ступенем структурно-мовної складності, глибиною і точністю відображення дійсності, цілевою спрямованістю» [4, 38]. Така дефініція поняття в найбільш повному обсязі розкриває його сутність, охоплює всі аспекти, необхідні для його розуміння, а також є надзвичайно популярною у даному лінгвістичному напрямку. Деякі вчені (серед яких, наприклад, лінгвіст І. Т. Вепрева) вважають, що всі подальші дефініції цього феномену є варіаціями до трактовки Ю. Н. Караулова [3].

Слід також виділити основні риси і характеристики мовної особистості, які їй притаманні. Серед них слід назвати мовну свідомість, мовну здатність, комунікативну потребу. Компонентами мовної особистості є лексичний, синтаксичний, морфологічний та фонетичний складники [7, 6]. Слід наголосити на тому, що саме мовна здатність та комунікативна потреба є необхідними передумовами для вибудовування акту комунікації. А вже успіх акту комунікації, здатність досягти її мети, залежать від вдалого володіння та впровадження мовних і немовних прийомів комунікації, від мовної і немовної поведінки під час комунікації, під чим розуміється комунікативна компетенція особистості. Людина, що має високий рівень комунікативної компетенції, може вдало застосувати певні засоби комунікації залежно від обставин.

Мовна особистість, що «живе» у віртуальному просторі, має свою специфіку з точки зору її об'єктивації мовними засобами. Для того, щоб розглянути цей феномен, слід навести його дефініцію, уточнити його зміст. По-перше слід наголосити на тому, що віртуальна мовна особистість є учасником віртуального дискурсу, в рамках якого вона взаємодіє з іншими його учасниками. Під віртуальною мовною особистістю ми, услід за О.В. Лутовіною, розуміємо умовний образ того або іншого учасника віртуального дискурсу, поєднання його реальних та вигаданих характеристик [5, 12]. Слід також підкреслити, що віртуальна особистість існує на периферії між реальністю та вимислом, вона є чимось середнім між вигадкою та реальною особистістю.

Слід також більш детально окреслити поняття «віртуальний дискурс шлюбних оголошень». О.В. Лутовінова розуміє під віртуальним дискурсом текст, який занурено у ситуацію спілкування у віртуальній реальності. У свою чергу віртуальна реальність є особливим видом реальності, яка виникла завдяки застосуванню комп'ютерної та некомп'ютерної техніки. На основі віртуальної реальності відбувається спілкування індивідів, які в неї занурені [5, 11]. Особливістю віртуального дискурсу є те, що прямого контакту між комунікантами не існує, особистості, занурені у віртуальний дискурс, моделюють себе залежно від певних потреб і ідеалів, від тих стереотипів, які є прийнятими у певному соціумі. Тому риси віртуальної особистості домислюються, ідеалізуються, комунікація у реальному просторі і часі є протилежною до комунікації у віртуальному просторі – реальний і віртуальний простір не тільки не збігаються, вони протиставлені один одному.

Під «віртуальним дискурсом шлюбних оголошень» ми, у свою чергу,

розуміємо сукупність шлюбних оголошень, що розміщено на Інтернет-ресурсах певних країн. У нашому дослідженні в поле наукових інтересів попадає німецькомовний Інтернет-простір. Мета повідомлень – це не тільки укладання шлюбу між партнерами, а й пошук партнерів для проведення часу та розваг. Адже інститут шлюбу також зазнав змін у сучасну епоху розвитку суспільства, дуже часто партнери проживають у цивільному шлюбі, або віддають перевагу зустрічам, які взагалі не враховують будь-яких обов'язків відносно партнера, а спрямовані лише на отримання задоволення і відпочинок.

Інтерес для нашого дослідження представляють шлюбні оголошення, які створено чоловіками з метою пошуку партнера. Мета знайомства з особою жіночої статі при цьому може бути різною – від укладання шлюбу, до розваг у вільний час. Як ми вже наголошували, віртуальні шлюбні оголошення спираються на існуючі у сучасному соціумі гендерні стереотипи, що відображають ті або інші суспільні тенденції.

Перед тим, як перейти до аналізу віртуальних оголошень, слід звернутись до класичних маскулінних стереотипів і встановити що під ними розуміється. Класичними маскулінними стереотипами є такі риси, як впевненість у собі, мужність, брутальність, тверда воля, здатність вести за собою людей, агресивність, енергійність і міцне здоров'я, внутрішня сила, сміливість, справедливість, високі амбіції. Звичайно, набір класичних маскулінних рис різниться залежно від джерела, його можна поповнювати і варіювати, але головним моментом тут є те, що жінка та чоловік стереотипно знаходяться у відношенні «слабке начало – сильне начало», з яким логічно пов'язані інші стереотипні риси маскулінності і фемінності. Жінка підлегла, вона є особою, що потребує захисту та підтримки.

Звернемо нашу увагу на шлюбні оголошення, адресантами яких є чоловіки, і які відносяться до німецькомовного шлюбного дискурсу. Нами проаналізовано 35 таких повідомлень, на основі проведеного аналізу ми виокремили декілька типів маскулінної віртуальної мовної особистості. В рамках цієї наукової статті ми розглянемо один з таких типів мовної особистості та проаналізуємо, за допомогою яких мовних засобів відбувається його актуалізація.

1. «Чоловік – пошукач пригод».

Цей тип маскулінної віртуальної особистості можна розглянути на прикладі оголошення на сайті віртуальних знайомств [8]: *«Extrem sympathischer BIKER bin ich. Ganze 45 Jahre (178 groß, 85kg, mittelblonde kurze Haare, Konturbart, braune Augen). Der Kerl wünscht sich für eine wundervolle Dau-*

eraffäre eine richtige Prachfrau. Humorvoll, lebenshungrig. Sexuell aktiv, hemmungsarm und neugierig. Falls Du sexuell eher devot bist, wäre das Klasse, ist aber keine Bedingung. Bisexuelle Neigungen wären ein Traum. Also...hau in die Tasten und melde Dich bevor ich vor Neugier platze :-)».

В цьому оголошенні для пошуку партнерки актуалізується класичний маскулінний стереотип про те, що чоловік повинен бути активним. В данному випадку активність проявляється, насамперед, завдяки демонстрації свого бажання до інтимних стосунків, до пошуку партнерки для розваг. Чоловік демонструє свою силу і привабливість, свою сексуальну активність. При цьому він є самовпевненим, свідченням чого є такі лексеми як «*extrem sympathisch*», «*sexuell aktiv*», «*hemmungsarm*». Чоловік усіляко підкреслює свою жагу до життя, свою активну життєву позицію – «*lebenshungrig*», «*neugierig*», «*bevor ich vor Neugier platze*». Але і його вимоги до партнера є, відповідно, високими – жінка, яку він шукає, повинна бути «*richtige Prachfrau*».

Розглянемо доглядніше семантику компоненту «*Pracht-*» у складі складного іменника: *Pracht – verwendet, um eine Person oder Sache zu bezeichnen, die alle guten Eigenschaften hat, die man sich wünscht* [9, 763]. Отже, запити у чоловіка, що веде пошук партнерки, великі, що також свідчить про його самовпевненість і домінантність, яка виражається в тому, що саме ВІН встановлює правила, а не його потенційний партнер.

Але мови про тривалі стосунки чоловік не веде – його мета «*eine wundervolle Daueraffäre*». Проаналізуємо семантику компонента композита «*-affäre*»: 1) *ein (unangenehmer) Vorfall, eine (peinliche) Angelegenheit*; 2) *eine Liebesbeziehung (Verhältnis)*; 3) *Sache* [9, 25]. Отже, семантичний аналіз компонента складного іменника у складі словосполучника, що позначає мету пошуку партнера, свідчить про те, що чоловік не шукає серйозних стосунків, що протирічить класичному баченню маскулінного стереотипа про те, що чоловік повинен бути відповідальним.

Таким чином можна прийти до висновку, що продемонстрований новий тип віртуальної мовної особистості чоловічої статі здебільшого підтверджує класичні маскулінні уявлення про сильного і привабливого чоловіка, який є лідером і домінує над жінкою. Але з іншого боку, даний тип мовної особистості протирічить уявленню про те, що чоловік повинен нести відповідальність за жінку, яка знаходиться поруч із ним. Це можна пояснити новими суспільними тенденціями і тим фактом, що в наш час інститут шлюбу зазнає значних змін. Отже, наведений тип віртуальної мовної особистості демон-

тсрує зміну гендерних уявлень про «типово чоловіче», надаючи імпульс до нових наукових досліджень у цій площині.

Серед **перспектив** подальших наукових розвідок слід назвати виокремлення подальших типів маскулінної та фемінної віртуальної мовної особистості, а також порівняння стереотипних уявлень німецькомовного Інтернет-простору зі стереотипами, які вербалізуються в інших культурних середовищах.

Література

1. Богин Г.И. Модель языковой личности в её отношении к разновидностям текстов: автореф. дис. на соискание учён. степени докт. филол. наук. / Г.И. Богин. – Калинин: КГУ, 1986. – 86 с.
2. Громова В.М. Конструирование идентичности в интернет-дискурсе персональных объявлений: автореф. дис. на соискание учён. степени канд. филол. наук. / В.М. Громова. – Ижевск: Удмуртский гос. унив., 2007. – 24 с.
3. Дронсейка Р.П. Понятие языковая личность [Электронный ресурс] / Р.П. Дронсейка. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/13_NPT_2008/Philologia/31792.doc.htm/ (Дата обращения: 07.12.2016).
4. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – М.: Наука, 2002. – 305 с.
5. Лутовинова О.В. Языковая личность в виртуальном дискурсе: автореф. дис. на соискание учён. степени д-ра фил. наук / О.В. Лутовинова. – Волгоград 2013. – 22 с.
6. Маркина Н.А. Текст как способ презентации языкового сознания: дис. на соискание учён. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / Н.А. Маркина. – М., 2001. – 146 с.
7. Цой А.С. Антропоцентрическая лексикография / А.С. Цой // Русский язык за рубежом. – 2008. – № 1. – С. 43–48.
8. Er sucht Sie [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.webliebe.de/kontaktanzeige_er-sucht-sie_berlin_115645.html?p=1/ (Дата обращения: 07.12.2016).
9. Langenscheidts Großwörterbuch. Deutsch als Fremdsprache / herausg. von Prof. Dr. Dieter Götz, Prof. Dr. Günther Haensch, Prof. Dr. Hans Wellmann. – Langenscheidt KG, Berlin und München, 2002. – 1216 S.

Ванденко О.А.

старший викладач

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

СПІВВІДНОШЕННЯ МИНУЛОГО І СУЧАСНОГО У ТВОРІ Г. ДЕ БРОЙНА «ЖИТТЯ ЖАН-ПОЛЯ ФРІДРІХА РІХТЕРА»

Ключові слова: романтизм, рецепція, інтерпретація.

Keywords: romanticism, reception, interpretation.

Книга німецького письменника Г. де Бройна «Життя Жан-Поля Фрідріха Ріхтера» побудована на основі дуже добре вивченого автором контексту Німеччини Просвітництва – романтизму – історико-культурного, станово-соціального, літературного, не тільки сучасного, але і до Жан-Поля і після – простягнуті чіткі нитки до сучасності, до нашого часу.

У темпоральному відношенні в книзі Г. де Бройна створюється часова дискретність, накладання симультанних зрізувань – багато ретроспективних суджень. Досить вказати, наприклад, стрибкоподібний виклад «тоді – зараз»: «коли він дитиною по дві години крокував з Йодіца до Гофа, щоб принести від бабусі і дідуся „м'ясо, і каву, і все, чого в селі не було взагалі або було, але не за тією виключно дешевою ціною, що в місті“, містечко здавалося йому найчудовішим і хвилюючим з усього, що тільки можна собі уявити. Зараз же він сам живе в місті і відчуває всю тупість, дріб'язковість і нудьгу його мешканців» [1, 147]. Як видно з логіки повісткування, оповідач відступає від лінійної прямої поступальності, він навмисно змішує часові плани, спонукаючи читача не переживати заново індивідуальний досвід Жан-Поля, ототожнюючи себе з ним, а вимагає проаналізувати і осмислити його: «Усі порівняння кульгають, у тому числі й історичні. Події історії ніколи не зможуть слугувати прикладом для теперішнього часу, тому що жодна подія не повторюється. Уроки можна вилучити не із минулих подій, а тільки з їх осмислення. З цією складністю стикаються усі, хто намагається накреслити пряму лінію розвитку традицій. Заради наочності їм треба дещо конкретне, але у тому вигляді, в якому воно існує, але не підходить» [1, 291], – ідейний ра-

дикалізм де Бройна тут безсумнівний. Тобто, таким шляхом де Бройн свідомо зберігає дистанцію до того часу, але також і дистанцію до сучасності, намічає історично загальне «культурне поле», яке включає і минуле, і сучасність, і, можливо, майбутнє: «У порівнянні з тим, що здійснив доберезневий період у сфері цензури, практика XVIII століття здається дитячою грою, а XX століття досягло у цьому питанні (перш за все у фашистській Німеччині) такої досконалості, яка і в найпрекрасніших снах не снилася цензорам XIX століття. Будемо сподіватися, що і у наступних століттях залишиться таке ж враження про наше, яке збереглося у нас про цензуру минулих століть» [1, 283]. Такі інтелектуально напружені співставлення, перегуки часу доносять до нас саркастично-іронічні спостереження за духом і смыслом історії.

Дуже рідко створюється символіко-метафоричний план («він подарував своє серце книгам» [1,148], «Крута гора виявилася лише передгір'ям, між ним і вершиною успіху лежить ще величезна голодна долина» [1, 162]). При цьому діловитим оповідачем, що зовні начебто зрікається будь-якої особистості упередженості чи пристрасті, володіє риторичний пафос та ідея суворого безпристрасного дослідження духу часу і долі героя: «І хіба Жан-Поль у той самий час не заступився, щоб позбавити його від шестимісячного замкнення у в'язницю за образу монарха? І хіба не твори складають найголовніше діяння творця, який несе перед нами більшу відповідальність, ніж перед своїм сумлінням? І хіба творчість „князівського слуги“ Гете не перевершила набагато своїм значенням і впливом творчість тих, хто сварив його зліва? І чи не тому, можливо, Гельдерлін і Бюхнер стали світочами літератури, що вони рано померли?...» [1, 260-261]. Техніки створення документальної основи образу героя у свою чергу піддаються аналізу та коментуванню, це пропонує напрям, у якому треба сприймати й розуміти матеріал. «Це вільний, переведений в біографічний план переказ початку глави з „Пустотливих років“» [1,151]. Тобто, мова може й повинна, мабуть, йти про культурне або, точніше, історико-культурне опосередкування особистого почуття. Отже, у творі де Бройна відбувається інтенсивний умоглядний синтез минулого та теперішнього. Саме сучасність допомогла автору побачити те, що довгий час залишалося прихованим. Письменник активно долучає сучасну призму розгляду до висвітлення минулого. Для манери оповідача характерно, що він постійно пропонує читачам порівняти зображене ним минуле з теперішнім, для того, щоб зрозуміти, що минуле і теперішнє не тотожні у творі. Наприклад, «Як трапляється і сьогодні, професійна критика не сприяла цьому успіху» [1,

206]. Отже, твір Г. де Бройна «Життя Жан-Поля Фрідріха Ріхтера» в певному ракурсі можна назвати також науковим дослідженням. О.Б. Верстакова має підстави вважати, що «„Життя Жан-Поля Фрідріха Ріхтера“ можна сміливо назвати енциклопедією німецького життя кінця XVIII – початку XIX століть» [2, 207]. Автор показав історію в науковому аспекті, показав минуле в його специфічності і у його подібності до теперішнього, як створення підступів до сучасності.

Література

1. Бройн Г. де. Жизнь Жан Поля Фридриха Рихтера / Гюнтер де Бройн // Годы в Вольфенбюттеле: [о Г.Э. Лессинге] / Герхард В. Менцель; Жизнь Жан-Поля Фридриха Рихтера / Гюнтер де Бройн / Перевод с нем. – М. : Книга, 1986. – С. 129 – 344.
2. Верстакова О.Б. «Жизнь Жан-Поля Фридриха Рихтера» Гюнтера де Бройна. Особенности жанра и стиля / О.Б. Верстакова // Реализм в зарубежных литературах XIX – XX вв. – Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1991. – С. 198 – 207.

Умарова А.А.

викладач

кафедри німецької філології

та перекладу

Миколаївський національний

університет

імені В.О. Сухомлинського

ПРОБЛЕМАТИКА СОНЕТІВ ШЕКСПІРА

Ключові слова: Ренесанс, сонети, Шекспір.

Keywords: Renesans, sonety, Shekspir.

З історичним періодом пізнього середньовіччя співпадає особливий період в історії європейського духовного життя та культури, який дістав назву доби Відродження, яку ще називають французьким словом Ренесанс. Ця доба належить до тих корінних зламів в історії людства, які обумовлюють рішучі зміни в усіх сферах життя. Доба Відродження створила новий – гуманістичний світогляд, орієнтований на людину, і саме він вступив у боротьбу з феодалізмом та середньовічним геоцентричним світоглядом, тобто таким, у якому все було звернено до Бога, щоб зосередити все насамперед на людині. Тому його називаємо антропоцентричним світоглядом. В середині XIX ст. добу Відродження, визначали як «відкриття світу та людини» [1].

Ренесанс відроджує розуміння людини, її призначення, що закладене у Біблії, повертає до ідеї первісного християнства.

Чи не найінтенсивніше Ренесанс проявив себе у царині художньої літератури – вона стає засобом вироблення та пропаганди ренесансних ідеалів, утверджує нову людину, вільну від оков середньовічного аскетичного світогляду, долаючи тиранію феодальної моралі.

З'являється новий літературний герой, який має власні думки, часто дуже сміливі, кидаючи виклик загальноприйнятим нормам і законам моралі, свої почуття і переживання, які характеризують його як поборника добра. Він є неповторною особистістю з притаманним лише йому характером, пристрастями, поведінкою, вільною волею, активним борцем зі злом, йому властивий критичний склад розуму, він здатен вдосконалюватись до безмежності.

Література доби Відродження є літературою нового типу: вона рішуче відходить від традиційних середньовічних канонів, звертається до народної творчості і теми народу, щоб стати демократичною, виробляє реалізм як художній метод доби, звільняється від надмірності символів та алгорій, стає ближчою до життя. Вона відгукується на запити часу, намагається розв'язати і гострі актуальні проблеми життя, – і розв'язує, відображає його суперечності, мріє про перебудову суспільства і створює його утопічні ідеали. В цілому ця нова література стає вагомою та активною складовою частиною ренесансної культури і суттєво впливає на формування людини нового типу.

Творчість величного літератора світової літератури Вільяма Шекспіра є вершинним досягненням не тільки англійської ренесансної літератури, а й літератури всього європейського Ренесансу.

Більше того, вона є однією з найбільших вершин світової літератури. Геній Шекспіра був настільки могутнім та неповторним, що все, що він створив, за своїм значенням вийшло далеко за межі доби письменника та його країни й упродовж віків є надбанням усіх часів та народів, ніколи не втрачаючи своєї краси, значення і могутньої сили впливу на людей.

Глибокі почуття і думки героїв Шекспіра, їхні такі зрозумілі нам пристрасті, їх багате і таке благородне внутрішнє життя будуть близькими людям завжди, бо геній поета, розв'язуючи проблеми його часу, змальовуючи тогочасне життя й людей, зумів сягнути у майбутнє. Глибоко пізнаючи історичну правду, Шекспір поставив у своїх творах такі масштабні та важливі для суспільства питання, що вони переходять із доби в добу, від покоління до покоління, зберігаючи свою життєву силу й безсмертя.

Деякі елементи світогляду, естетична система Шекспіра наближує його до Платона, неоплатоників і яскраво простежується в «Сонетах». Кінцева мета розвитку людства – в досягненні цієї гармонії, а найвища мета людського життя – гармонізація власної душі, прагнення до істинно прекрасного. Любов – сила, яка впорядковує Всесвіт, надає йому динаміки. Нарешті, Людина – це і Космос в мініатюрі і кінцева мета творіння, ланка, яка пов'язує матеріальні та духовні сили Всесвіту.

Численні філософські та естетичні ілюзії з творів великого поета у світовій літературі, англійській зокрема, примушують замислитись над причинами невмирущого інтересу до Шекспіра.

В сучасному світі, де ми постійно наштовхуємося на стіну, поставлену цивілізацією між людиною і Природою, пошук літературою шляхів повернення до філософсько-естетичної системи епохи Відродження, стародавніх систем Сходу і Греції стає зрозумілим і актуальним. [2].

Слід відмітити, що проблемі філософської традиції у творчості Шекспіра приділяли увагу багато дослідників. В першу чергу, це стосується праць Анікста О.А. присвячених Шекспіру. Розглядаючи філософський аспект «Сонетів», автор зауважує «шекспірівський герой, проходячи через великі душевні випробування, страждає, і з часом його дух загартовується: він приходить до розуміння життя і людей у всіх їхніх складностях та суперечностях. Йому доводиться помилятися, переживати падіння, але він завжди виявляє здатність піднятися на нову моральну висоту [3].

Філософській проблемі Часу в «Сонетах» В. Шекспіра приділяє увагу Барт М.А. в своєму дослідженні «Шекспир и история» [4].

Питання любові і дружби на сторінках сонетарію аналізується в праці Комарова В.П. «Метафори и аллегории в произведениях Шекспира» [5].

Габлевич М. у вступі до коментарів сонетів Шекспіра, перекладених Павличком Д., докладно зупиняється на розгляді питання «Шекспірів Ерос життя і творчості».

Радянське літературознавство дотримувалося точки зору про найбільший вплив на Шекспіра Монтеня. Визнаючи вплив античної філософії на Шекспіра, ніхто із дослідників глибоко не простежив розвитку ідеї Платона й неоплатонізму. Лише Арсенюк О. в своїй розвідці «Платонічна любов та українські перекладачі» [2] торкнулася проблеми впливу естетичних традицій Платона на творчість В. Шекспіра.

Дослідження проблематики сонетів Шекспіра є надзвичайно важливим питанням, оскільки, окрім того, що завдяки Шекспіру література, літературні форми, театр набули нового значення та широкого розвитку, шекспірівське питання є досить актуальним і в наш час і нові здогадки та подробиці з'являються ледь не щороку.

Література:

1. Буяльський Б. Таємниця Шекспірових сонетів // Шекспір В. Сонети. – К.: Дніпро, 1966. – С. 2–29.
2. Арсенюк О. Платонічна любов та українські перекладачі // Всесвіт. – 1996. – №8–9. – С. 117–130.

3. Аникст А.А. Картины мира у Шекспира // Художественное творчество: Вопросы комплексного изучения. 1984. – Л.: Наука, 1986. – С. 143–150.
4. Барг М.А. Шекспир и история. М.: «Наука», 1976.- С. 199
5. Кольридж С.Т. Поэзия Шекспира // Кольридж С.Т. Избранные труды. – М.: Искусство, 1987. – С. 285–288.

ПОД-СЕКЦИЯ 5. Языковедение и иностранные языки

Алёхина К. С.

студентка VII курса
филологического факультета
Николаевского национального университета
им. В. А. Сухомлинского

Садовая А. Ю.

кандидат филологических наук, доцент
кафедры общей и прикладной лингвистики
Николаевского национального университета
им. В. А. Сухомлинского

**ЛЕКСИЧЕСКИЕ ОККАЗИОНАЛИЗМЫ В ТВОРЧЕСТВЕ
НИКОЛАЕВСКОГО ПОЭТА Г. В. БОРИСОВА**

Ключевые слова: авторские неологизмы, лексические окказионализмы, окказиональная лексика, окказионализмы словообразование.

Keywords: author's neologisms, lexical occasionalisms, occasional vocabulary, occasionalisms, word formation.

Самым подвижным и открытым уровнем языковой системы является словарный состав языка. Связано это, в первую очередь, с тем, что он непрерывно развивается, постоянно обогащаясь новыми словами. Наиболее общее развитие языка отражает язык художественной литературы. Желание любого автора, творца, художника слова найти собственные уникальные и неповторимые образные речевые средства приводит к созданию индивидуально-авторских новообразований – окказионализмов, за счет которых и происходит «раскрепощение» языка.

Актуальность темы определяется тем, что изучение словообразовательных особенностей окказионализмов (речевых новообразований) художественных произведений открывает новые перспективы для познания специфических законов языковой системы. В связи с этим проблема поэтического словотворчества вызывает интерес у большинства отечественных исследователей. Так, например, Н. Н. Фельдман поднимала проблему вхождения индивидуально-авторского новообразования в словари [3, 82]. Большой вклад в изучение окказиональной лексики внесла С. А. Хромова, рассматри-

вая индивидуально-авторское словотворчество в его отношении к языковому образовательному стандарту [3, 83].

В настоящей статье мы рассмотрим словообразовательную структуру и семантику разряда лексических окказионализмов, т. к. они позволяют установить взаимосвязь между словообразовательной структурой и смысловой наполненностью окказионального слова.

Окказионализм (от лат. *Occasionalis* – случайный) – индивидуально-авторский неологизм, созданный поэтом или писателем по существующим в языке продуктивным или непродуктивным словообразовательным моделям и использующийся исключительно в условиях данного контекста, как лексическое средство художественной выразительности или языковой игры. Окказионализмы обычно не получают широкого распространения и не входят в словарный состав языка [4, 47]. Э. И. Ханпира выделяет в структурной классификации фонетические, лексические, грамматические, семантические, графические окказионализмы и окказиональные сочетания слов [4, 289].

Лексические (словообразовательные) окказионализмы создаются от различных основ и аффиксов в соответствии со словообразовательной нормой или при незначительном противоречии с ней. Лексические окказиональные единицы образуются путем словопроизводства. Рассмотрим это на примере стихотворений Г. В. Борисова [1], которые изобилуют лексическими окказионализмами. В творчестве поэта встречаем следующие окказионализмы: *вечарье, колоколие, продрог, щebetеночек, кладованья, Благородица, НеБо, кричатье, кунарик, лунако, рассказы, перекруг, барбали* и др. Рассмотрим особенности лексических окказионализмов подробно на примере стихотворения «Колдование любви»:

И шепчут колдованы

В окно, где зов свечи [1, 10]

Созданием окказионализма *колдованы* автор подчеркивает таинственность любви. Окказионализм образован от глагола *колдовать* суффиксальным способом, при помощи суффикса -ан-. Авторский неологизм *колдованы* созвучен с такими словами, как *талисманы, шаманы, истуканы* и т. д., за счет чего происходит усиление магического эффекта.

В этом же стихотворении встречаем следующие строки:

В любви их ждут к полудню

Окрасить звярость будня [1, 10]

Производное слово *зверь* здесь имеет значение жестокости, свирепости. Авторский неологизм *зьярость* поэт использует в качестве гиперболы, подчеркивая серость и тягость будней. Только любовь может, по мнению автора, раскрасить серые будни.

Следующий окказионализм в этом стихотворении наблюдаем в таких строках:

И *темпетоны* капель
Осеннего дождя [1, 10].

Окказионализм *темпетоны* образован при помощи слияния основ музыкальных терминов *темп* и *тон*. *Темп* – степень быстроты в исполнении музыкального произведения, а также в движениях, в исполнении чего-нибудь, в чтении [2, 791]. *Тон* – звук определенной высоты; музыкальный звук в отличие от шума: низкий, мягкий тон скрипки, нежный [2, 800]. Автор показывает мелодичность, романтичность влюбленной души лирического героя, вводя в ткань повествования данное новообразование:

Две белые *свитэли*
Поют у колыбели,
Пушистые *чвирели*,
Купая всех в ночи [1, 10].

Авторские неологизмы *свитэли* и *чвирели* ассоциируются у читателей с двумя влюбленными душами, поющими в унисон. Окказионализмы созвучны словам *свирель*, *трель*.

Характерно для поэтических произведений Г. В. Борисова создание абстрактных окказиональных понятий:

И тихо остывают
В *полонии* «молчи» [1, 10].

В окказионализме (*в*) *полонии* автор берет за основу слово высокого стиля – *полон*. Усиливается семантика при помощи суффикса *-ний-*, который имеет значение абстрактного понятия.

Таким образом, в поэзии автора мы видим словообразование, усиленное на основе субъективной семантической интерпретации автора. Причины, побуждающие автора к созданию индивидуальных образований, – это точное выражение мысли, стремление автора к краткому изложению идеи произведения, потребность подчеркнуть свое отношение к предмету речи, деавтоматизировать восприятие, избежать тавтологии, сохранить ритм стихотворения, его рифму и добиться нужной инструментовки.

Литература:

1. Борисов Г. В. Очень малое собрание сочинений: сборник поэзии / Г. В. Борисов. – Николаев : Илион, 2015. – 176 с.
2. Ожегов С. И. Словарь русского языка: 70000 слов / С. И. Ожегов / под ред. Н. Ю. Шведовой. – М. : Рус. яз., 1991. – 917 с.
3. Пахомова М. А. Окказиональные слова и словари окказионализмов / М. А. Пахомова // Рема. – 2013. – № 3. – С. 79 – 87.
4. Розенталь Д. Э. Словарь-справочник лингвистических терминов / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова. – М. : Просвещение, 1976. – 543 с.
5. Ханпира Э. И. Окказиональные элементы в современной речи / Э. И. Ханпира – М. : Просвещение, 1972. – 384 с.

Д.В. Пустовойченко

Викладач кафедри іноземних мов
Миколаївського національного
університету
імені В.О. Сухомлинського**МІЖКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ
(НА ПРИКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ ТА ФРАНЦУЗЬКИХ
КОМУНІКАТИВНИХ ЖЕСТИВ)**

У статті з позицій міжкультурної комунікації розглядаються невербальні засоби комунікації, притаманні французькій і англійській культурі. Пропонується класифікація засобів невербальної комунікації у міжкультурному аспекті, робляться висновки щодо невербальної комунікації на прикладі комунікативних жестів..

Ключові слова: міжкультурна комунікація, невербальна комунікація, комунікативні жести

Key words: intercultural communication, nonverbal communication, communicative gestures.

Однією із найважливіших потреб для людини як суспільної істоти є потреба в спілкуванні – міжособистісній та міжгруповій взаємодії, «основу якої становить пізнання один одного і обмін певними результатами психічної діяльності» [6, 9]. Спілкування реалізується у двох видах: вербальному і невербальному. Невербальні засоби, грають значну роль у процесі спілкування. Вони не тільки дублюють й замінюють мовну комунікацію, але й підтверджують або заперечують інформацію, доповнюють зміст висловлювання. Саме невербальні засоби дають можливість зрозуміти справжні почуття і думки співрозмовника. Згідно опитувань, ступінь довіри невербальним засобам становить 30%, а словам – 20%. Невербальна поведінка дає можливість пізнати людину, формує ставлення до неї. Компетентність у спілкуванні має загальнолюдські характеристики. Сильні емоції переживаються однаково всіма людьми, тому знаки цих почуттів мають інтернаціональний характер. Але альтернативно існує інша невербальна поведінка – «культурна», яка притаманна окремому народу чи етнічній групі й обумовлена культурними

традиціями та національним характером. Подібність чи різниця моральних, етичних вимірів, звичаїв, мовних і немовних стандартів може призвести до багатьох проблем у міжкультурній комунікації. Тому сьогодні стає важливим не лише оволодіння іноземною мовою, а й набуття навичок спілкування з представниками різних народів, різних культур. Невербальне спілкування грає важливу роль в нашому житті.

Кожна культура має свою мовну систему, за допомогою якої її носії мають можливість спілкуватися один з одним. В науці різні форми мовного спілкування отримали назву вербальних засобів комунікації.

Мовне спілкування, як правило, супроводжується несловесними діями, що допомагають зрозуміти й осмислити мовний текст. Комунікативна поведінка є невід'ємною частиною національної культури. Знання норм і традицій спілкування народу дозволить учасникам мовленнєвого акту, які належать до різних національних культур, адекватно розуміти й сприймати один одного, сприятиме ефективній міжкультурній комунікації. Для ефектвної взаємодії представників різних лінгвокультур необхідне знання особливостей національно-культурної специфіки вербальної та невербальної поведінки. Важливість вивчення невербальних засобів спілкування ще й підкреслено тим, що більш ніж 65 % інформації передається за допомогою невербальних засобів, а саме жестів, міміки, дистанції, тону, темпу мовлення і т.д. [1]. Вчені встановили, що за допомогою мови ми передаємо не більше 35% інформації своїм співрозмовникам. Поряд з мовою існує досить велике число способів спілкування, які також служать засобом повідомлення інформації, і ці форми спілкування вчені об'єднали поняттям «невербальна комунікація».

Невербальна комунікація є обміном невербальними повідомленнями між людьми, а також їх інтерпретацію. Невербальні повідомлення здатні передавати багато інформації. В процесі міжкультурної комунікації невербальне спілкування є її складовою частиною і взаємопов'язане з вербальним спілкуванням. Елементи вербальної і невербальної комунікації можуть доповнювати, спростовувати і заміщати один одного. На практиці цей взаємозв'язок може проявлятися в декількох варіантах.

Невербальне спілкування може доповнювати вербальне повідомлення. Мова краще розуміється, якщо вона супроводжується жестами. Так, для залучення уваги до якогось повідомлення можна підняти вгору вказівний палець. Невербальне поведінка може суперечити вербальним повідомленням.

ми. Розгляд елементів невербальної комунікації допомагає краще зрозуміти способи, за допомогою яких виражається міжкультурний сенс спілкування.

Невербальна комунікація – це система знаків, що використовуються у процесі спілкування і відрізняються від мовних засобами та формою ви-явлення. Науковими дослідженнями, зокрема, доведено, що за рахунок не-вербальних засобів відбувається від 40 до 80% комунікації [4]. Причому 55% повідомлень сприймається через вирази обличчя, позу, жести, а 38% — через інтонацію та модуляцію голосу [3]. Невербаліка найчастіше проявляється на несвідомому рівні, а люди мало знають про це і не вміють її адекватно розпізна-ти. Водночас саме невербаліка несе більш правдиву інформацію, ніж вер-бальні засоби. З її допомогою передаються емоції, ставлення суб'єктів одне до одного, до змісту розмови.

Доцільно зауважити, що невербальна комунікація справді залежить від типу культури. Існують, звичайно, жести, експресивні сигнали, які майже однакові в усіх народів (посмішка, сердитий погляд, насуплені брови, хитан-ня головою тощо). Слід зазначити, що темі невербальної комунікації присвя-тили свої праці А.Піз, А.Хілл, А.Меграбян, І.Горелов, М.Аргайл, П.Вацлавік, Т.Ніколаєв та ін. Міжкультурний аспект невербальної комунікації вивчали Е.Холл, Г.Хофстеде, М.Пайер, О.Мотріченко, Л.Корнева, Ч.Туул та ін.

У класифікації австралійського дослідника А. Піза представлені най-більш поширені, з його точки зору, жести і дії: 1) жести долоні: відкрита до-лоня, що говорить про правдивість, чесність, відданість; пальці зібрані в ку-лак і видно тільки вказівний палець – «вказуючий перст», сила, примус до дії та ін.; 2) жести кистями та руками: рука, що охоплює зап'ястя, говорить про невинуваті очікування і спробі самоконтролю; схрещені руки з великими пальцями, спрямованими вгору – оборонне або негативне ставлення до чо-го-небудь і ін. 3) жести «рука до обличчя»: «рука до носа» вказує про недовіру до мовця; потирання ока – спроба блокувати брехню; чухання шиї – сумнів, невпевненість та ін.; рука підтримує голову – нудьга, відсутність інтересу; погладжування підборіддя – прийняття рішення; потирання тильної сторо-ни шиї – сигнал невинуватих очікувань та ін.; 4) бар'єри з рук: схреще-ні на грудях руки з долонями, стислими в кулаки, говорять про ворожому ставленні до партнера; доторкається до предмета, розташованого поблизу іншої руки, – прагнення до досягнення безпеки та ін.; 5) бар'єри з ніг: пере-хрещені руки і ноги вказують на негативне ставлення, спробу захиститися від чогось та ін. [3]. Співвідношення вербальної і невербальної інформації в

процесі комунікації представлено в наступній класифікації Н.І. СмірнОВОЇ: 1) комунікативні жести, що заміщають в мові елементи мови (жести вітання і прощання, погрози, залучення уваги, підкликати, що запрошують, дражливі, жести ствердні, негативні, питальні, що виражають подяку, примирення та ін.); 2) описово-образотворчі жести, супроводжуючі мова і втрачають сенс поза мовного контексту (жести, що позначають розмір, форму предмета, просторове розташування об'єкта та ін.); 3) модальні жести, що виражають оцінку предметів, явищ, людей (жести схвалення, незадоволення, недовіри, невпевненості, розгубленості, відрази, радості, захоплення, подиву). Щоб підкреслити різноманітність інформації, що надається жестами партнерові, їх підрозділяють на наступні групи: 1) жести-регулятори, що виражають ставлення мовця до чого-небудь або до кого-небудь (кивок, цілеспрямовані рухи руками і ін.); 2) жести-емблеми – своєрідні заміники слів або фрази спілкування (піднятий вгору великий палець і ін.); 3) жести-ілюстратори – жести повідомлення, образні картини повідомлення («ось якого розміру», «ось такої форми», руху руками, що з'єднують уявні предмети та ін.); 4) жести-адаптери, що демонструють специфічні звички людини, пов'язані з рухами рук (чухання, перебирання окремих предметів та ін.); 5) жести-аффектори, що виражають через рухи тіла певні емоції (розгубленість, здивування, відраза, радість); 6) жести оцінки отримуваної інформації (один палець відставлений, останні під підборіддям – критична оцінка; почісування підборіддя – обдумування майбутнього висловлювання; чухання пальцем спинки носа – заклопотаність, сумнів) [5].

Отже, охарактеризуємо комунікативні жести, що притаманні французькій та англійській невербальній комунікації.

Вважається, що найбільш експресивна мова жестів у французів. Коли француз хоче сказати, що щось – верх вишуканості і витонченості, він, з'єднавши кінчики трьох пальців, підносить їх до губ і, високо піднявши підборіддя, посилає рукою поцілунок, а якщо француз потирає вказівним пальцем підставу носа, він попереджає «тут щось нечисто», обережно, цим людям не можна довіряти. Цей жест дуже близький італійському постукуванню вказівним пальцем по носі, все одно, праворуч або ліворуч; це означає: «Стережися», «попереду небезпека». Рух пальців з одного боку в бік має багато різних значень. У Франції такий жест просто означає відмову. Якщо жестом треба супроводити догану, то вказівним пальцем водять з одного боку в інший біля голови. Французи відомі тим, що вони в усьому покладаються на

свої руки, коли потрібно рішуче підтвердити слова або додати бесіді більш невимушений характер. Небезпека полягає в тому, що жести рук сприймаються по-різному – залежно від того, в якій країні ми в даний момент перебуваємо. Невербальна поведінка французів характеризується своєю рідною мімікою, т. к. французька мова припускає особливі рухи лицьових м'язів. Для французької невербальної поведінки характерним є прямий погляд. Е. Хол про це сказав так: «Коли француз розмовляє з тобою, він по-справжньому говорить з тобою, і в цьому немає ніяких сумнівів». Наприклад, більшість європейських народів передають згоду, хитаючи головою згори донизу. Популярний жест «коло», утворене пальцями руки у Франції, наприклад, цей жест означає «нічого».

У розмовній мові англійці старанно уникають особистісних моментів, виявляючи стриманість, схильність до недовомовленості, педантичність і повний контроль над своїми почуттями. В силу цих рис британці дуже скупі на жести. За даними англійського психолога М. Аргайла, «протягом однієї години невимушеної бесіди мексиканець зробив 180 жестів, француз – 120, італієць – 80, фін – 1 жест, а англієць – жодного». Англійці зазвичай користуються жестами тільки в тому випадку, якщо це абсолютно необхідно – наприклад, коли показують дорогу або ж наполегливо відстоюючи свою позицію. Потиск руки англійці використовують, коли зустрічаються вперше або прощаються назавжди. В інших випадках вони цілком обходяться без рукостискань. Прощається англієць дуже повільно, похитуючи долоню з боку в бік. Коли житель Великобританії зустрічає вас в перший раз або, навпаки, прощається з вами, він обов'язково потисне вам руку. На всіх інших зустрічах англійці обходяться без рукостискань, поцілунків і обіймів, вони вважають це зайвим. Якщо ви постукайте вказівним пальцем по носі, англійці розцінять цей жест як заклик зберегти щось у таємниці, конспірації. Якщо середній і вказівний пальці складені разом і підняті вгору, житель Великобританії говорить нам: «Ну, почекай, я до тебе доберуся». Якщо ми крутимо пальцем біля скроні, то хочемо показати, що людина говорить якусь нісенітницю, дурість. Англійці таким жестом натякають: «Думає сам, не слухай чужу думку».

В міжкультурному спілкуванні широко розповсюджено явище міжкультурної омонімії, при якій однакові або схожі один на одну форми мають в різних культурах різні сенси. Наприклад, кінема «палець біля віска» у Франції цей жест означає, що людина про яку йде мова, дурна [2]. Таким чином,

знання національної специфіки жестів є важливим для того, щоб уникнути неадекватної для іншого народу невербальної поведінки.

Невербальні засоби і культура спілкування та поведінка людини, яка має високий рівень культури спілкування, дотримується загальноприйнятих норм і користується всіма формами і засобами спілкування. Вона легко вступає в контакт із людьми, виходячи при цьому з позитивних комунікативних установок, її жести, міміка, пантоміміка підтверджують доброзичливе ставлення до інших. Сьогодні всі знають про єдність тіла і духу. Згідно з новим припущенням невербальні засоби спілкування призначені для безпосереднього передавання смислових установок через поведінку людини, а мова – для передавання значень, закладених у словах. З'являється дедалі більше даних про те, що невербальні засоби і несвідомі механізми психіки відіграють значно більшу роль як у процесі мислення, так і спілкування, ніж вважалося раніше. Аналіз всіх систем невербальної комунікації показує, що вони, безсумнівно, відіграють велику допоміжну (а іноді самостійну) роль у комунікативному процесі.

Отже, невербальна комунікація – невід'ємний компонент усної комунікації, зокрема міжкультурної, а також є специфічною для кожної лінвокультури і потребує інтерпретації в міжкультурному спілкуванні. Засоби невербальної комунікації тісно пов'язані з вербальними засобами. Чи можемо ми, наприклад, розмовляти, не жестикулюючи? Напевне, ні. Спілкування стане ускладненим, адже міміка, інтонація та жестикуляція посилюють, доповнюють смисл мовлення та дають додаткову інформацію. Ще дві тисячі років тому Цицерон учив ораторів: «Усі рухи душі повинні супроводжуватися жестами, здатними пояснити справи душі й думки: жести кисті руки, пальців, усієї руки, простягнутої уперед, ноги, що вдарає об землю, особливо міміка очей; жести подібні до мови тіла, яку розуміють навіть варвари та дикарі «.

Література:

1. Колесниченко В. Л. К вопросу об особенностях вербального и невербального коммуникативного поведения представителей английской и испанской лингвокультур // Труды Международ. науч.-практич. интернет-конференции «Преподаватель высшей школы в XXI веке». Сб. Ростов н/Д., 2009. – С. 169 – 174.
2. Крейдлин Г. Е. Невербальная семиотика. Язык тела и естественный язык. – М.: НЛО, 2002. – 581 с.

3. Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. – М.: Дело, 1992. – 702 с.
4. Пиз А. Язык телодвижений. – Пер. с англ. Н.Е. Котляр. – Нижний Новгород : Ай Кью, 1992. – 262 с.
5. Смирнова Н.И. Невербальные аспекты коммуникации : Автореф. дис. канд. филол. наук, – М., 1973. – 32 с.

ПОД- СЕКЦИЯ 5. Языковедение и иностранные языки.

Старовойтова А. М.

студентка VII курса
филологического факультета
Николаевского национального
университета
им. В. А. Сухомлинского

Садовая А. Ю.

кандидат филологических наук,
доцент кафедры
общей и прикладной лингвистики
Николаевского национального
университета
им. В.А. Сухомлинского

КОНЦЕПТ «ПРИРОДА» В ТВОРЧЕСТВЕ А. СУРОВА

Ключевые слова: концепт, художественный концепт, лексема, концептосфера.

Keywords: concept, art concept, token, conceptual.

Вопросы, связанные с концептуальным анализом художественного текста и классификацией художественных концептов, становятся все более актуальными в лингвистике начала XXI в.

Актуальность данного исследования обусловлена вниманием современной лингвистики к изучению концептосферы художественного творчества, к использованию понятия «концепт» применительно к художественному стилю, а также необходимостью лингвистического исследования творчества поэта А. Сурова, в произведениях которого концепт «Природа» получил яркое выражение.

Изучению концепта в художественной литературе посвящены работы О. С. Акетинной, В. З. Демьянкова, В. В. Колесниковой, Е. В. Сергеевой.

Материалом для исследования послужили такие произведения исследуемого автора, как «Старик Бенамуки», «Задыхаясь от плача», «В природе что-то происходит?», «Я не читал, простите, древних греков», «Джаз в эфире накатывается волной», «Уже комары уснули», «Китайская зима», «Мы уедем с тобою когда-то на греческий остров», «Другой Винни Пух» и др. [3].

В языковой картине мира концепт определяют как ментальное образование, присутствующее в коллективном или индивидуальном языковом сознании, прошедшее семиозис и осознаваемое языковой личностью как инвариантное значение ассоциативно-семантического поля. Этот ментально-лингвальный комплекс может включать в свое содержание не только вербальные, но и невербальные экспликации, обладает в основном устойчивым соотношением ядра и периферии ассоциативного семантического поля, ориентирован на прагматическую информацию и в целом сходным образом представлен в языковой картине мира любой языковой личности [1, 151].

Мы предполагаем, что образная репрезентация концепта «Природа» как одного из главных элементов концептуальной картины мира в сознании А. Сурова раскрывает важнейшие черты его художественно-образной системы, так как выступает в качестве объекта и компонента образности и определяет идиостиль поэта. Миромоделирующие способности образной лексики в процессе языковой концептуализации выявляют ядерно-периферийную структуру концепта «Природа» и характер связей между его компонентами, а также его роль в общей языковой картине мира, отраженной в поэтическом языке А. Сурова.

Концепт «Природа» общеупотребительный. Он традиционный не только для художественного текста, однако именно здесь семантически ассоциативное смысловое поле значительно расширяется за счет индивидуально-авторского понимания и интерпретации составляющих-экспликантов. Прежде всего следует выяснить образный пласт концепта, представленный собственно номинантом – «природа». Правда, в анализируемых произведениях он используется не так часто, как его вербализаторы [2, 120].

Рассмотрим некоторые конкретные примеры. Собственно номинант «Природа» в творчестве исследуемого автора встречается довольно редко. Нами был выявлен следующий пример данного употребления: В природе что-то происходит? В природе что-то происходит. При этом автором употребляется вопросно-ответная форма повествования.

Помимо традиционных однословных вербализаторов концепт представлен многочисленными сочетаниями существительных с глаголами, которые являются необходимой составляющей номинации (*лежала долина, зажглись пустыри, дуб бьется, солнце светило*).

В творчестве исследуемого автора большинство встречающихся образов относится к миру неживой природы. Например, лексемы, описываю-

щие состояние природы: течение (И я дрейфую, теплое течение), гроза (*Лишь бы крыша не очень у нас протекала в грозу*), дождь (*Идут дожди, и мой табак сыреет*), ветер (Но, правда, ветер – с ветром не поспоришь), туман (И седым туманом мне выбелила висок).

Также встречаются вербализаторы, описывающие неживую природу, которые представляют образы земли. Это такие лексемы, как: горы (В горах, у самых вершин, живет старик Бенамуки), море (*Он дал нам растить детей и в море ходить за рыбой*), глыба (И если сердце в груди застынет холодной глыбой), земля (*И не сильно ли землю морозом побил зимою*), поля (А просто волны и поля), лес (*У времени – лес и горы*), долина (А за лесом лежала долина и пальцы дорог).

Образы живой природы представлены в меньшем количестве. В данной группе можно выделить лексемы, представляющие образы растений. Например, трава (На могилах весной всегда прорастает трава), дуб (Он свой лес обошел и зарыл свою книгу под дубом), кусты (И кусты зацветут над тобой, и пахнет беленою-отравой), сад (Спустилась на крыльях черных в наш сад).

Также к группе вербализаторов, представляющих живую природу, были отнесены следующие (описывающие животный мир): птица (*Оракулы говорят – следы за полетом птицы*), коза (И зимою умрем, и коза нас пойдет хоронить), треска (Хозяев порта и ловцов трески).

Таким образом, предметно-логический слой концепта «Природа» традиционно эксплицируется в творчестве исследуемого автора прежде всего лексемами, обозначающими климат, рельеф, природные явления и стихии. Меньшей по численности оказалась группа, представляющая растительный и животный мир.

Особенности картины мира писателя непосредственно связаны с тем, какие образно-логические ментальные комплексы составляют ее основу и как они эксплицируются в определенных художественных текстах. Поэтому, естественно, создание полной и однозначной классификации художественных концептов возможно только на основании рассмотрения большого количества конкретных художественных произведений с этой точки зрения, что, как представляется, является задачей ближайшего будущего.

Литература:

1. Беспалова О. Е. Концептосфера поэзии Н. С. Гумилева в ее лексическом представлении. СПб. : Русско-Балтийский информационный центр «БЛИЦ», 2002. – 256 с.

2. Лихачев Д. С. Очерки по философии художественного творчества. СПб. : Русско-Балтийский информационный центр «БЛИЦ», 1999. – 192 с.
3. Суров А. Г. Поэзия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.netslova.ru/surov/stihi.html> (Дата обращения: 10.12.2016).

Третяк Л.І.

старший викладач

кафедри англійської філології

НПУ ім. М.П. Драгоманова;

Тонконог Олександра,

студентка

факультету іноземної філології

ДОСЛІДЖЕННЯ НОМІНАТИВНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СВІТІ ДИЗАЙНУ

Ключові слова: номінативні одиниці англійської мови, дизайн, лексичний склад мови, неологізми, компоненти номінативних словосполучень, рівні номінативних словосполучень, способи творення номінативних одиниць.

Keywords: nominative units of English, design, lexical structure of the English language, neologisms, nominative phrases components, levels of nominative phrases, ways of making nominative units.

Активний розвиток лексичного складу англійської мови у ХХ-ХХІ століттях пов'язаний з необхідністю номінації нових предметів і явищ, які виникли внаслідок розвитку промисловості, інформаційних технологій, систем комунікації, глобалізації світової економіки, взаємного збагачення культур. Об'єктом лінгвістичних досліджень останніх років були лексичні одиниці англійської і французької мов, пов'язані з такими сферами, як авторські неологізми (О. Ю. Хвильова, Д. В. Петришин, Ж. Колоїз, В.В. Герман), неологізми у сфері газетно-журнальної реклами (І. В. Ситдикова, В.В. Турчин), інтернет неологізми (Л. Халецька, І. Рябоволенко) та загальноживані неологізми ХХ століття (О. М. Бортничук, І.В. Андрусак).

Незважаючи на роль дизайну в житті сучасної людини, його соціальну можливість, номінативні одиниці на позначення предметів та явищ, які, власне, і формують поняття «дизайну», не були предметом досліджень у словотворі, термінологічних досліджень, популярних нині когнітивних студій, у тому числі в межах вивчення мовних картин світу.

Поява нових номінативних одиниць відображає динамічний характер англійської мови, який виявляється у постійній зміні її словникового складу.

Динамічний характер мови переконливо демонструють інноваційні лексико-семантичні процеси. Тож, як результат, поповнення лексики стає одним із процесів пристосування мовної системи до нових умов комунікації у зв'язку зі змінами у позамовному середовищі.

Питання зміни та розширення лексичного складу англійської мови неодноразово перебували в центрі уваги дослідників ХХ століття (Г.В. Колшанський, В.І. Заботкіна, О.С. Кубрякова). Створення нових лексичних одиниць, викликане стрімким розвитком науки і техніки, інформаційною революцією і функціонуванням засобів масової інформації, реклами та інших галузей, надає дослідженням у сфері неології актуальності і в ХХІ столітті (А.Е. Левицький, С.А. Жаботницька, Н.Ф. Клименко, Е.Г. Балюта та інші).

Актуальність дослідження нових номінативних одиниць у світі дизайну, як вербального втілення цього фрагменту сучасного світу зумовлена загальною тенденцією вітчизняної та зарубіжної лінгвістики до вивчення сучасних лінгвістичних студій з урахуванням лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів розвитку словникового складу сучасної англійської мови, необхідністю вивчення шляхів і засобів вербалізації когнітивних структур та об'єктів навколишньої дійсності.

На рубежі тисячоліть відбуваються глобальні соціально-економічні й інформаційно-технологічні зрушення, які прямо чи опосередковано торкаються усіх сфер життєдіяльності людини. Потреба в мовному відображенні цих змін призводить до появи нових слів, лексем, словотвірних моделей, які проходячи стадію апробації, закріплюються в мові і вносяться до лексикографічних джерел. Предмети зі сфери дизайну, як показує практика, є основою для однієї з найчисленніших груп номінацій, яка активно поповнюється.

Концепт номінацій у сфері дизайну розглядається як складова частина сучасної концептуальної картини світу, а номінативні одиниці на позначення передачі особливостей дизайну – як складники англійської картини світу. Таким чином, номінації на позначення дизайнерських рішень прямопропорційно відносяться до категорії розділу мовознавства, що досліджує нові слова (способи їх творення, типи значень, вживання), що складає сутність поняття неології, як галузі лінгвістики.

Виходячи з вище зазначеного, варто підкреслити, що неологізми – слова або мовні звороти, створені для позначення нового предмета чи поняття. З'являючись у мові, кожне слово спочатку є неологізмом, згодом воно набуває

широко вжитку і входить до активного словникового складу. Розрізняють загальномовні (загальноновживані) та індивідуальні (авторські) неологізми, де останні виокремлюються з поміж інших тим, що мають конкретне авторство.

У ході дослідження було виявлено, що способами творення неологізмів є креація, деривація різних типів (морфологічна і не морфологічна), калькування, запозичення, актуалізація застарілих слів або одиниць різних терміносистем, жаргонів, аргі тощо. Нові значення формуються шляхом метонімізації, метафоризації, семантичної конденсації, каламбуру як уподібнення слів за мотиваторами-омонімами.

Ключове поняття номінацій передається англійським іменником *design*, семантична структура якого складається з восьми лексико-семантичних варіантів. Семантична структура іменника *design* є багатокомпонентною, де словникові дефініції дають можливість виділити його наступні семантичні компоненти:

process of planning (процес планування),
arrangement (розташування),
decorative pattern (форма/будова у декорі),
drawing/sketch/plan (малюнок/скетч/план),
plan/project/idea (план/проект/ідея),
purpose/planning (мета, планування),
art/study (мистецтво/наука про мистецтво),
action of conceiving/producing (акт зародження або творення).

Отже, шляхом використання існуючого мовного потенціалу різноманітні концепти, що виникають у ході пізнавальної діяльності людини, вербалізуються у мовній системі. Оскільки мова іманентна здатності найменування нових об'єктів і понять, будь-які зміни у навколишній дійсності знаходять своє відображення у мовній системі і втілюються за допомогою мовних знаків.

Зі структурної точки зору, всі приклади з номінацій на позначення дизайну являють собою, словосполучення. Характерна особливість для всіх проаналізованих словосполучень полягає у тому, що їх компоненти можна поділити за певною структурою. Кожна номінація має ключове слово, розташоване в кінці назви. Ключові слова, загалом, виражають загальний зміст номінації, а також, називають об'єкт реальності. Головна ознака таких ключових слів номінацій полягає в їх приналежності до іменників. Інші складові номінацій є словами модифікаторами. Вони розташовані перед

ключовим словом і виражають характерні особливості предметів. В залежності від кількості слів модифікаторів у номінаціях вирізняють двокомпонентні словосполучення, які складають 35% всього проаналізованого матеріалу, трьохкомпонентні словосполучення, які вміщуються в 46% прикладів з матеріалу на позначення дизайну та багатокомпонентні словосполучення, обсяг яких склав 19%. Варто зазначити, що кожна категорія словосполучень виражається певними моделями слів модифікаторів. Особливо часто зустрічалися модифікатори іменники, прикметники та складні синтаксичні слова, що дає підстави стверджувати, що для світу дизайну характерні номінації статичного і описового характеру, наприклад, найбільш типовими у категорії двохкомпонентних номінацій є моделі:

“**N + N**” : *Dante Chair, Marwood Bench, Chaise Lounge, Female Stool*;

“**Adj + N**” : *Hypnotic Door, Morphed Table, Spiral Stool, Squeeze Bench, Living Chair*;

“**Складні синтаксичні слова + N**” : *Yesitisa Chair (“Yes it is a”), Leafgate Door, Bigboy Table, Studiofly Stool*.

В той час як, у категорії трьохкомпонентних словосполучень переважають моделі:

“**N + N + N**” : *Kenya Coffee Table, Frame Arm Chair, Victory Coat Hook*;

“**N/Adj + N/Adj + N**” : *Corporate Conference Table, Spaces Children`s Stool, Raw Pumpkin Puff*;

“**(N/Adj) Onomatopia + N/Adj + N**” : *Bibibi Executive Table, Torotoro Coffee Table, Kangru Grand Chair*;

“**Складні синтаксичні слова + N/Adj + N**” : *Onedge Coat Hook, Slipnot Ground Chair, Minisoft Children`s Stool*.

В останній категорії багатокомпонентних словосполучень найчастотнішими стали моделі:

“**Adj + N + Adj (+Adj/N) + N**” : *Metal King Executive Table; Little Deer Children`s Chair*;

“**Adj + N + N (+ Adj) + N**” : *Brilliant Cut Coffee Table; Big Wood Boss Executive Table*;

“**N + N + N + N**” : *Bone Lades Coat Hook*;

“**Adj + Adj + N (+N) + N**” : *Big red Button Grand Chair; Ultra Super Mega Chair*;

“**N + N + Adj + N + N**” : *Mistress Bien Arm Chair*;

“**N + Adj + N + N**” : *Chief Executive Office Set*.

З точки зору словотвору номінативних одиниць, варто зазначити, що всі слова можна умовно поділити на похідні і непохідні. Як правило, всі непохідні слова у двокомпонентних, трьохкомпонентних та багатоконпонентних словосполученнях представлені або іменниками, або прикметниками. Щодо похідних слів, то менш частотними виявилися ті, що належать до неморфологічного способу творення, і, навпаки, більш уживаними стали ті, що належать до морфологічного способу творення. В даному дослідженні найчастіше зустрічалися суфіксальні похідні з суфіксами як “-er” (Master, Marker), “-or” (Excavator) та у флексійній категорії – флексії як “-en” (Golden, Broken). Найпродуктивнішим способом словотворення у номінаціях на позначення дизайну є словоскладання і аббревіація.

Креація модернових дизайнерських рішень залежить від нагромаженості і складності назви у прямопропорційному відношенні до функціональності, зовнішнього вигляду і призначення предмету. Чим менше коло обов’язків і вимог, тим коротше і простіше буде назва.

Науковці виокремлюють кілька рівнів характеристики угруповань предметів, які ми пропонуємо розглянути на прикладах меблів у домашньому житті людини. Перший рівень відноситься до Базового (*Superordinate – Basic Level*), який охоплює лексичні одиниці з найбільш загального вжитку під назвою «*Furniture*» (Меблевий гарнітур). До нього можна віднести низку предметів загального вжитку, наприклад: *table, stool, bed, bookshelf, sofa, carpet, wardrobe, armchair*.

До наступного рівня, який називається “*Subordinate Level*” відносять назви предметів, які ввійшли до базового рівня з уточнюючими елементами наштаут *Table – Coffee Table, Conference Table, Dining Table, Bar Table, Children’s Table*.

Всі модифікатори у назвах номінацій на позначення дизайну, які розташовані перед ключовим словом, несуть в собі певну інформацію, яка характеризується ознаками предмету в реальному контексті. Так в двокомпонентних номінаціях виділяють наступні значення: Етнопоходження (*Tokyo Chair*), Іменна приналежність (*Dante Chair*), Призначення (*Female Stool*), Приналежність (*Bachelor’s Chair*), Форма (*Gitaro Chair*), Колір (*Red Table*), Функція та Орнамент (*Talk Chair and Magma Chair*), а також Назви іноземного походження (*Yatalim Bed – “Go to bed”*), які можуть мати одне з вище перерахованих значень але передане словами іншомовного походження за допомогою транслітерації.

В трьохкомпонентних номінаціях значення слів модифікаторів поділятимуть на категорії, які включають в себе парну кількість ознак. Найчисельнішими в цій категорії стали: Назви іноземного походження і Призначення (*Voyages Coat Hook – “Trip”*), Призначення і Форма (*Human Clothes Tree*), Орнамент і Призначення (*Origami Coffee Table*).

На протигагу іншим категоріям, трьохкомпонентні номінації можуть вміщувати до трьох значень слів модифікаторів одночасно. Одна з найчисельніших ліній означуваних одиниць в даній категорії виявилась «Призначення & Приналежність & Форма» (*Boats Children`s Table Set*).

Для аналізу номінативних одиниць та підведення підсумків було досліджено 740 одиниць предметів в світі дизайну, що використовувалися в англійській мові в період з 1950 по 2015 роки, отриманих методом суцільної вибірки з інтернет джерел, а саме журналів, брошур та он-лайн магазинів.

В ході дослідження використовувались дані англомовних словників та енциклопедій, зокрема Cambridge, Oxford, Longman, Macmillan Dictionaries, а також Morris dictionary of word and phrase origins, Longman dictionary of Contemporary English, Longman Language Activator, Oxford Collocations Dictionary for Students of English.

Таким чином, було проаналізовано ряд прикладів на позначення дизайну і виведено певні характеристики з точки зору номінативної розгалуженості у рівнях компонентів дизайну і їх значень у структурі назви номінації.

Список літератури:

1. Жежель О.О. Новітні номінації у сфері дизайну інтер'єру: (на матеріалі сучасної англійської мови) // Лінгвістика ХХ століття: нові дослідження і перспективи: [стаття]. – 2008. С.103-110.
2. Косович О.В. До питання про суть неологізму у сучасній лінгвістиці// Записки з романо-германської філології // КНУ ім. Тараса Шевченка: [стаття]. – Вип. 2 (29). – К, 2012. – С.71-79.
3. Furniture fashion [Електронний ресурс] / Журнал – 2010. – Режим доступу: <http://www.furniturefashion.com/>
4. Goods home design [Електронний ресурс] / Журнал – 2010. – Режим доступу: <http://www.goodshomedesign.com/category/furniture/>
5. Living with the Future – Paxton House part 3 [Електронний ресурс] / Відео ресурс – 2011. – Режим доступу: http://youtu.be/g7_Pp_fYJ5c

6. Cambridge online Dictionary [Электронный ресурс] / Словник – 2014. – Режим доступа: http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/design_3
7. Oxford dictionaries [Электронный ресурс] / Словник– 2014. – Режим доступа: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/design?q=Design>
8. Oxford Collocations Dictionary for Students of English: [Dictionary]. – USA: Oxford University Press, 2002. – 912 p.
9. Longman W. A. Longman Language Activator: The World's First Production Dictionary// Addison Wesley Longman: [Dictionary]. – Essex, England: Longman. – 1993.
10. Longman dictionary of Contemporary English [Электронный ресурс] // 50000 indexed English entries. – 2014. – Режим доступа: <http://www.ldoconline.com/dictionary/>
11. Macmillan dictionary [Электронный ресурс] / Словник– 2014. – Режим доступа: <http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/design>
12. Morris William, Morris Mary. Morris dictionary of word and phrase origins. 2nd ed. – New. York: Harper Collins, 1998. – XIV, 669 p.